МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет — Арадуьл 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарчу Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 10 (2864). | Ера, 23 январь, 1964 шу. | Мах 2 кап.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ АТЕИСТИЧЕСКИ ПРОПАГАНДА

Исторически лоацчача ханашка миллионаш болча наьха сакхетам, психологи, эмалаш хийца эрганьхей вай парте, уж кеоле ча вахарга бодача новкъа баьхаб.

Цхьабакъда, вай мехкара дукха а дуккагIа бола нах сийрдача кхоанента бодача новкъа а баьнна коммунизм хьаеш боахке а цхьабола советски нах хIана а мукъабаьннабац дIаяхача замах юхедисарех. Дикка нах ба вай мехка социалистически общество вахача сагага вIалла товш доаца тIехьалиса гIулакхаш доахкаш. Царех эггара а ирчагIа дар да цхьаболча советски наха хIана а дIатассанза бола ды.

Советски наха коммунистически кхетам балара болх дерттIа чакхбоаккхалургбац дIеяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашца, къаьстта дынаца тIа. гIертта къовсам лоаттабеш ца хилча. Цудухьа КПСС ЦК июньски Пленумо шин решенеш тIа яздаьд: «ТIагIертта къовсам лоаттабе дынах юхеисноашта дукъал. шерагIа боаржабе Iилма. атеистически болх», аьнна.

Из декхар кхоачашдеш тоъал балхаш ду вай республикерча дуккхача партийни организацеша. Дынах тешаш бола нах дына баргалах мукъабахара, царех вай сийрда кхоане хьаккхолларгш бара дикка балхаш ду. масала, Ведена района партийни организаце. Цхьа эзар совгIа атеистически темаех йола лекци йийшай «Знание» яхача общества цу районерча отделене лекторашa 1963 шера, дынах тешача нахаца индивидуальни болх бу. Нохч-ГIалгIай АССР отделене «Знание» яхача общества беррига членаш дына дукъалара болх тоабара тIехьехаш кхайкарал даьд веланцаша дукха ха йоаццаш.

Цхьабакъда массанахьа а лелац болх ниттa. Геттара ледара да из гIулакх Наьсарени Шаьлен производственни управленей партийни организацешка. Масала, 1963 шера 11 бетта еррига а 114 лекци мара йийшаяц дына дукъаларча темаех Шаьла. Геттара кIезига ю цу темаех выступленеш районерча хьалхар лелаеча болхлоша, ледара бу дынах тешараштa юкъе индивидуальни болх. Дукъал болх беча кагирхой школе цаI мара яьиц районе дIадахача шера хаттарийн ноunion сайре.

Кхы дикагIа лел ала йиш йолаш бац из болх Наьсарен районе а. КIезига еш укхаза а атеистически темаех лекцеш, ледара бу дынах тешаренна индивидуальни болх, кIезига даккъа доош атеистически балха юкъе культурни учреждениеш.

Республика цхьайолча районашка дына дукъалара болх ниттa ледара латташ хилар хьахьоах дIаяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашца лоаттабу къовсам вайцига цIенкхаштта тоабе безаш хилар.

Хоьшa да дына дукъалара болх къахьегамхошта коммунистически кхетам балара парте беча балха лоархIаме даккъа хилар а из мелбалийтар керда саг, коммунистически общества член хьалкхевара бу болх лаьгIбар долга а. Цудухьа партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей вертерча декхарех цаI да хIара денна атеистически пропаганда ледаяр, цуи чулоацам тоабар.

Дына дукъаларча пропаганди керттера чулоацам хила беза политически Iалмайн эзанешта еш йола пропаганда. Цхьабакъда, Iилма хьехамаш наха дIадоввий. тарах боьлаш бац атеистически болх. Iилма а общественни прогресса а моастагIа болча ислама реакционни чулоацам гучабоаккхаш, тайп-тайпанча мурдий гоа. бай ирча гIулакхаш наха дIадоввийташ хила беза атеистически болх. Шаккха а дицдалийта йиш яц даьлах теша нах общественни вахара юкъе ца бахийта гIерташ бусалба дына хьалхабаьнна лелача моллашеи муделашеи дына хари хьехамаш кхайкадеш хилар, цар гIурбе, кхыдараш сина дола культураца а вай хенарча вахарца а тарлуш доаца гIулакхаш наха могадеш хилар.

Цар наха мерзду Iалаьмате зуламе дола марха. Мархо нах моральни а физически а хIалак бу, хIана аьлча, цкъадале, сага сакхетам локбу цо, шозлагIа дале, цун унах шIено толхаш. Партийни организацей декхар да шерра общественность юкъе а озаш даьлах тешача наха мархех доала вулам дIадоввийтар. Цу гIулакха къаьстта оарцагIа баха беза лораш, хIана аьлча царна бовзаш ба марко уве бaь дуккха нах.

Къаьстта оарцагIа боал моллаши муделаши кагирхошка, деша дагIача берашка марха кхабийтара. Из шоай зуламе болх дынах тешаш болча даьшен-ноаношкен гIолла лелабу цар. Цудухьа къаьстта теркам тIабахийта беза кагирхошта юкъе беча балха. цу гIулакха чIоаггIа оарцагIа яла еза комсомол, школай общественность.

Къахьегамхошта Iилма-атеистически кхетам балара системе боккха лоархIам болаш я культура учреждениеш — Республика хIара городе а юрта а я клубаш, культура ЦIенош, библиотекаш, цIе уголокаш, клубараш. Кагирхой йоккха арми я художественни самодеятельноста даккъа лоацаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей декхар да цу ерригача средстваех боккъонца пайда эцар. Цар атеистически болх дага лелача хана а ца беш, хIара денна, планех бергбола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Дынах юкъе диса зуламе гIулакхаш наьха кхетамчура дIадахара идеологически балха ерригача формаех пайда эца декхарийла я партийни организацеш. Къаьстта теркам тIабахийта лелабе беза из болх культура боварамга диллача тIехьа бисача наха юкъе, дыьлах тешаш бола берригa нах чулоецаш хила еза атеистически пропаганде бригадашка, фермашка, нах бахача моттигашка аха беза атеистически. Къаьстта теркам тIабахийта беза дынах тешача нахаца беча индивидуальни балха.

Дынах тешаш бола нах чухкабеш, царна Iаткъаргдар оалаш, уж дIеницаккхабеш хила йишъяц дына дукъал бу болх. ХIара атеист кхетам хила беза идеологически болх беча хана вай къовсам нахаца а иа лоаттабеш, нах бахьан долаш, зуламерча идеяшта дукъал лоаттабеш хиларах, беррига дына дукъалара болх наха кхетам балара тIаберзабаь хила безаш хиларах.

Вай ханаре ды шин идеяй берригача чулоацамца буржуазни идеологи я. Из моастагIа долаш ба дерригача кердадаршца, прогрессивничуьнца, коммунизма хьесамцея цун идеологецен машар хила йиш йолаш бац из. Цудухьа, шерагIа йоаржае еза атеистически пропаганда, цIенхешта лоаттабе беза дына дукъале къовсам.

КПСС ЦК Пленума накъа долхаш

УДОБРЕНЕШ — ЛАЬТТАН КХАЧА

Химега, кхашка хий деккарга, балхашта механизаци юрта гIолла ба юрта боахам дIахо сихха дегIабоалабара хIензара дикъ.

Удобренеех шел йоккха беркат доал кхета а даь, гурахьа дIадийнача 2500 гектар кIина минеральни удобренешца подкормика яь «Надтеречный» совхоза къахьегамхоша. Минеральни удобренеш яхара болх дикка вIаштIехьбаьккха лелабу Ленина цIерахча колхоза къахьегамхоша а. Гурахьа дIадийнача 1500 гектар кIина хIаналехьа а подкормика яь цар. 1000 совгIа гектара подкормика яь «Терский» совхозо.

Цхьабакъда, удобренеш яхара даьхе долла хIана тоаденна-м цу боахамашка а дац. Хьожаргда вай, масала, «Надтеречный» «Терский» совхозашка. Царех хIара совхозе шишшa бIаь тонна азотни удобренеш латт. Из удобренеш кхашка дIатасса йиш йолаш лаьттай ца, цхьабакъда, цу боахамий агрономашa пайда эцанзар цу торонех. Кхашка кхо дуллача хана цуша цхьана минеральни удобренеш а дIатосса йиш хургйолча тайпара тоаеш яц совхозашка кхо доаржаду агрегаташ.

Ленина цIерахча колхозе цу тайпара эргаьла тоаешь кхо доаржадергаш. Цунах боала пайда массанена а гуш ба. Кхы мел дар совгIа долаш, къахьегама оасарле а дикка лаккху из бахьан долаш. Шин метра меттел 15—20 метр муд лоац дIайоаржача удобренеша.

Керттерча даькъа минеральни удобренеш дIаккхачийта езар гурахьа дув кIа да, цхьабакъда, уж дIатоссанга чIоагIа хьисанаца да деназ хIама да. Эггара хьалха уж дIаккхачийта еза ииа болаш, оаж долаш хьалтIаьннача культурашка, къаьстта а хий деххача кхашка дIайийнарашка, хIана аьлча цу тайп-тайпарча культурашa дика беххам бу минеральни удобренешта.

Цхьанна культурена а кхоь юхаса нагарсьыц удобренеш, хIана аьлча, царга дIадоаччул дукха а дукхагIа ма царех хьадоала беркат. Масала, кхачийта йоагIача тайпара кхашка дIаккхачийтача аммиачни селитра хIара тоннa 3—5 тонна совбоалаш кхета хьувиъад.

Юрта боахамерча къахьегамхоша хаьмаш дагахьбa деза дIайийна хIамаш дикка хьувкъаргйолаш кхаш тоадара хиланза даргдоацаш цхьа хIама долга — кхашка минеральни органически удобренеш кхашка дIаккхачийтара а лаьттанцара балхаш дика даьра а чотах пайланера микроорганизмаш лаьттанца ебергйола хьал оттадеш. Цу гIулакха хьае еза дIа-хьа кхухьаш йола агрохимически лабораторешь. Дуккхача наха Iомае еза агрохимически говзалаш. Из говзал Iомаьча наха мара ховргдац лаьттанцарча балхашта эшшача тайпара хима иккъехкахьа. Цхьабакъда, цу даькъе тхаьнчча деш дар геттара кIезига да.

«ЦIе байракх» яхача колхозе, «Терский», «Надтеречный» совхозашка дIанзаллa вIаштIехьдаьккхадац шина юрта боахама кадрешкъара говзалаш наха Iомаяйта, хIаьта Ленина цIерахча колхозе агрохимически кружок вIашагIъяьлай. 25 саг ва цу кружоке деша ухаш. хIанзкальд а дик занятеш хилай цига.

Тха управлене боахамашка укх шера 47000 центнер минеральни удобренеш кхоачаргья. Цунах тхога торо хургья гурахьа дIадийнача кIина подкормика е, хьажкIаш дIадуача кхашка шортта минеральни удобренеш дIаккхачийта.

Д. ПИЛИПЕНКО,
Наурски производственни управлене керттера агроном.

ТОЛАМАШ СОВДОАХАРГДА

«Грознефтеразведка» треста геологоразведочни конторa коллективашта юкъе дуккхача хана дена хьалха хатташ хьейоттагIа мастера Ихаев Iалее кулгалду коммунистически къахьегама бригада. Тохкама бурув леттача цу коллектива къахьегама толамца накъа даьккхар семилетка пхелагIа шу. Шера планах 4150 метр бурув тоха дийнача 5500 метр бурув техад цу хьинар долча бурувдеттарашa.

Парте Центральни Комитета декабрьски Пленума решенеша дог гIоа а даьккха, хьинар айденнача тха бурув деттараша лаккхара хьожкамаш доах семилетка кхалагIча шера — йоах мекъьеста Ихаева. — январе планах 550 метр бурув тоха дезача укх бетта 13 дийнахьа 330 метр бурув техад оаха. Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегаш, хьалхашка латта декхараш сийлeнца кхочашдеш болх бу бурув деттараша ц. Лечкодимова, Хаджемурадова, Заикова кхыбараш а.

Январь бетта план хаьзл хьалха кхочашъярна жоп дела лаьрхIад тха коллективо Грознески мехкдаьтта чакх. доахача завода технологашa хьача кхайкарла. Ниц кхо иа беш хьинаре къахьега дерхI бригада кердача шера, — йоах мастера' цхь. Ихаева.

К. ЮСУПОВ.

ТЕХНИКА СИХАГIА ТОАЕ ЕЗА

Юртбоахама къахьегамхошта хьалха лаьттача керттерча декхарех ба техника хьалха тоаь йоаккхаласа. Цхьабакъда, ховли лел из болх Урус-Мартана производственни управленерча «Самашкинский» совхозай.

ДIадахача шера баьгIагIча кварта, ле тоаа еза хьинаь 41 тракторах 31 мара тоаяйр. Кхо а яьцIа лаьт кIдалах кердача шера. Январь бетта ерриш тоаяьйра 3 трактор мара ц. 67 трактор а совхозе хIана а тоаеш.

Во тоаю хьайола юртбоахала техника а. Январь бетта дерриге 3 трактор [illegible] 89 [illegible] 67 [illegible] 31 [illegible] 26 тоае [illegible]. КIашаш тоалаш хьебола техника а.

Цу лоархIамерча балхаца керттIа [illegible] совхоза керттера механик Сагабаев Хьамид. [illegible] совхозе механизаторашта. ХIана ца дара цун чIоагIа тара ва юрта боахама машиний механик ц. Мусаев. Совхозерча тракторна бригадашка [illegible] бIарга ца гу «[illegible]» хоаьа ва.

Из дарриш ца воаш ва хьоай совхоза директор?

С. АХМАДОВ,
«Самашкинский» совхозе паргIате-[illegible] тIеьло. нана контрол [illegible] болча группа председатель.

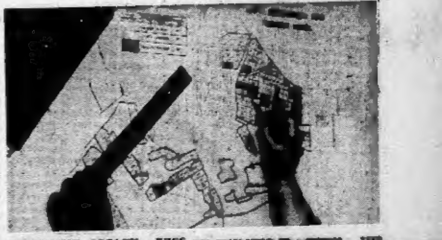

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. КПСС ЦК декабрьски Пленума богалдалехьар дукхахьа [illegible] балха даьржаш кхедара специализированни болхам ба йолча Ленински производственни управлене «Большевик» яхача совхоза наргIдашкараш.

Шо тIаьйна декхар сийлоаца кхочаш а деш, совхозо 1963 шера сталлхаш бахача цхьа кхайт 4 эзар тонна хоартоандa 51 эзар тонна бахьа доаргда. Бахьа дагарий 1 центнер кхоарта хIабаха мах 1 сом 29 капик хилар, хIаьта хоартоашка — 4 сом 70 капика.

Совхозе даькъа толамаш — специализаци ярах, лаьтта даладара культура лакха хиларах, дуккхача производствени процессашта механизаци ярах хьанийнар.

Бахьа доаргаш хьадараш дика [illegible] вIаштIехьдаккхача [illegible] агрохимически служба. ХIара участкана бахьана тоахадахь [illegible] специализация агрохимлаборатори, лаьттах азот, фосфор, калий мел йоала хьажаеш дола карт оттадар цо. Лаьтта удобренеш тоаш дифференцированни система оттаяй, хIаьта из а хьувзаваь лахьина йола фантараш цаI а. Хьалхара латт къаьстта химически чулоттаргйола склад.

Цу дийлача хIамаиа совхозага йиш хулийт Подмосковье эттара дерагIа йола продукци ене.

Сурта тIа: совхоза агрохимлабораторе оттаде лаьттах мел хьиш йолла хьажаеш дола карта.

В. Акимова сурт, ТАСС фотохроника.

КУБАЙ ТУРПАЛА СИЙНА

МОСКВА, 21 январь. (ТАСС). Тахан Йоккхача Кремлевски дворецe социалистически революце Единe парте Къамaн кулгалдара Хьалхарча секретара, Куба Республика Революционни правительства Премьер - Министра Фидель Кастрой сийна прием йир Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето СССР Министрий Советоa.

Приеме бар КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совете Председатель Н. С. Хрущев а Коммунистически парте Советски правительства хьйбола кулгалхой а, советски паччахьалкхени общественни деятелаш, Советски Союзе бIухий тайпайн маршалаш, дипломатически корпуса членаш, советски хьача мехкийн журналисташ.

Прием йолча хана къамьлаш дир Н. С. Хрущевии Фидель Кастрос.

ДОТТАГIЛЕН ВИЗИТ ДIАХЬОШ Я

МОСКВА, 21 январь. (ТАСС). Тахан саррахьа Советски Украина столице — Киеве бахар социалистически революцие Единe парте Къамaн кулгалдара Хьалхара секретарь, Куба Республика Революционни правительства Премьер Министр Фидель Кастро Руси купна укувбаьна бахна вахи.

Фидель Кастрица Киева вахар КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь Н. В. Подгорный.

ДОТТАГIЛЕН ФИЛЬМ

Тха интервью

Вай республика къахьегамхошта чIоагIа дукха дезаделар 1963 шера «Азербайджанфильм» яхача киностуде Базоркин Идриса сценарех арадаьнна «Со халха вуверга!» яха фильм. Боккха тоам хилар цунах массанена. Инттa безаме тIайййар фильм вай мехка массайолча моттигашка а. Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо фильм оттадаьча цхьаболча артисташта укх денашка сийлен цIераш еннай. Тахан оаха зешатех цу хьакъехьара Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш.

Цунца дувзаденна оаха телефонаца сийлен хьакъаш дир сийлен цIераш еннача цхьаболча артисташца. Лохеша зешатех цар интервью.

Владимир Тхапсаев:

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист яха цIи ялар из са дега Iалаьмате боккха тоам ба. ГIоалаьнача дег чура баркал оал аз сайна из сийлен цIи яларах. Цу гIулакхо вай республикай искусства болхлошта тIаломжаду вIаши къаьвра доттагIлен бувзамаш кхы а чIоагIдар.

«Со халха вуверга!» яхача фильме даккъа лоацаш хилар из сона цIенкха а диплургдоаца хIана да. Сона геттара дукха езаелар Алисултана роль. Аз кино мел ловзаьна образел эттера хьинагIа айса ловзайча сенна дет сона из образ. Дукха болх бир аз из роль кийчъеш. Чоалхане образ я из. ТIехьадиса гIулакхаш доахаш вале а дукха шии тайпара дика оамалаш йолаш, цIана дог, хьакъал долаш саг ва Алисултан. Цун вахаре кердадер котдалара шинъ хьагойтара къаьстта терго йир аз. Сона дукхагIа езачарех цаI я Алисултана образ.

«Со халха вуверга!» яха фильма арадьннача хана со Москве вар. Дуккхача кинотеатрашка цхьатерра гойтар из. ЧIоагIа дукха нах ухар хьежа. Со а вахар дукххаза цу кино вала из инитта тIаьц хьажар дукха Массанена а дукха дезар фильм.

ДIахо аз де лерхIараш дукха да. Цхьаь шера Моссовета театре хургва со режиссура Iамаеш. ХIанз со чуйийна болх беш ва сийлахь - воккхача В. Шекспира образаш кийчъеш. Къалбесса - ХIорай драматически театро оттаергья укх шера апрель бетта, В. Шекспира юбилей хулача деношка, «Отелло», «Макбет», «Король Лир» яха трагедеш. Цул совгIа, юбилей хулача деношка со вайхаь Москве Моссовета цIерагча театре Отелло роль ловзаe.

Со белгалдаккха безам ба вай республикански театрий коллективашца дIа-ина доттагIлен гастролешка дукхагIа аха еза хилар. Из чIоагIа вайлахе хургда. Цу гIулакхо кхы а чIоагIъергва вайна къаьвра доттагIал, дикагIа довзаргва вай халкъий вахар. Шаьшка а доккха баркал оал аз сайна сийлен цIи яларах.

Лейла Абашидзе:

Геттара хала да укх денашка Абашидзе Лейлаа тIакхача: «Грузия-фильм» яхача киностуде оттадеча кердача фильме керттера роль ловзаеш я из. Фильм оттаду грузински литература классика А. Казбеге «Хевисбере Гоча» яхача произведених. Мукха за кIезига а Лейла Михайловнай.

Цудухьа хала шубьйр тхона а сийлен Грузински ССР заслуженни артистка Л. Абашидзе. Оаха къаь беьккхар цунга. Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артистка яха цIи еша хиларах, хIаьта цу сийлен цIераш дог чура къобал а йир.

— Доккха баркал яьлa, аьлар Л. Абашидзес, — геттара доккха къаь ба из сона, цIенкха а диплургдац вошал долла Нохч-ГIалгIай автономни республики моттe со лаьргIа ла.

ЦIаьо Лейла Михайловнас боккха ца безамца дийцар Догмара роль хьокъа.

— Догмара сона чIоагIа езаелар, — аьлар цо, — эттара хьалха сценарe ешайшкалха. Цудухьа ражьа хилар аз роль ловзаш. Цхьабакъда, чIоагIа бIукъайин а яр со хьалхарча денoшкa, хIана аьлча со эттара хьалха ловзайора яхача халкъа хьалха роль. Вай хилхьайн моттиг гьава де... а. кIоарта ха еша яр цолчой йиллий белгала йоа оамалаш, цун ... вулаш. Боккха пайда баьлар сона дукха вуллар сиха Нохч-ГIалгIай, геттара эттара хIана цу халкъа йоах йолча боккха Догмара образ.

IалаьматIе дика хет сона гIоаваэначча халкъара гоавалечина Эсамбаев Махьмудеца цхьана ловза сай йиш хилла. ХьалхагIа М. Эсамбаев вовзар массанена а. из йоккха говзал йола халкъарo хиларах тарна. Цхьабакъда кино цо гейтар шин йоккхача таланта цхьаьнха совгIув — драматически артиста говзал.

Республика халкъа артистка яьлна цIи ялар — из доккха совгIат ла. Цо хьагойт сийрда кхоане кхолларий доахкача советски халкъашта къаьвра доттагIал. Аз доаш лу сайна еша сийлен цIи йоц ва адамта. Нохч-ГIалгIайчен искусства кхы а керда ли… лиина.

Тофик Таги-Заде:

«Со халха вуверга!» яха фильм, аьлар Таги-заде Тофика, — аз укх таханела фильмех эттара сона дукхагIа дезарех да. Оаха чIоагIа къахьийгар из фильм доккхаш, хIана аьлча вошал долча Нохч-ГIалгIай халкъе оаха лу совгIат дар из. Цудухьа безахоккхие декхараш дар тхона хьалкхашка леттараш. Из гIулакх дика кхета а деш, творчески коллективо хьийга къа вехьа дохьвар. «Со халха вуверга!» яха фильм безаме тIайййар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а вай беррагча мехкарча кино хьежарoшa а.

Фильм оттадe доладалаенна аз дукха уйла йир керттера ролаш ловзаь наьагIа артисташ кердача бахьахье кургбар аьнна. Юхеза а кердарашь геттара шийка хилар. ЧIоагIа уйла е йийхар керттера роль ловзае саг харжаро. Цхьа дага лехаш халкараш Эсамбаев Махьмуда ше а дердолаш, хIаьта драматически моттиги кххачуйна ловзайийтача фу хургдар хьагIи, аьнна, хIана аьлча М. Эсамбаев цIакхта а кинохелар хьалкхагIа кино драматически роль ловзаен. Шу тайпара саг лаха хала дар.

Цхьабакъда, эттара хьалхаре ретешареш дIайодалуршеххья, къаьста гучдаьлар М. Эсамбаев йоккха драматически говзал йолаш волга. Цо шен ловзайер сорига роль.

Аз сайгара а сай накъастий цIенарагIа а дег чура баркал оал ерригача республиканга тхоеша сийлен цIераш яларах. Сона лов дIахо вайна юкъера доттагIлен гIулакхаш кхы а чIоагIдалар.

Къаналь йистедовлаш Т. Таги-Заде йийцар шин керда творчески уйлаш. Укх деношка из яхь ваьлла «Аршин-Мал-Алан» яхача новелле керда литературни сценари. Дукха ха яхалехьа цу сценарех фильм оттае воалалургва Т. Таги-Заде. Из хургда шерача керанал а бос болаш а.

Идрис Базоркин:

«Со халха вуверга!» яха фильм оттадаьча творчески болхлошта, артисташта Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо сийлен цIераш ялар — из IалаьматIе доккха маIан долаш гIулакх да. Вай таханерча вахара белгало е из. Са доттагIа тахан хIаьча а дег чура баркал але воах-гIалгIай халкъа вахарах эттара хьалха фильм оттадаьча воашал долча республикий искусства болхлошта.

Дукха хьахьийгар аз сценаре тIа. Цхьабакъда, режиссерашa Таги-Заде Тофикаьа болх бе атта дар, хIана аьлча из ше дар фильм оттаде чIоагIа безам болаш. Цо дика кхетадора вай халкъашна мел дикка совгIат хул цунах.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша боккхача безамца тIайийнар «Со халха вуверга!» яха фильм. Дуккхагча денoшкaш чIоагIа хестадир фильм массане а Грознерча «Космос» яхача кинотеатре, культура химикий, машиностроителашкой Дворецашца. Наьсарен районе кино хьежарашa вIашагIкхетар хилача хана. Сона цIенкха а хиилургдац химикий Дворецe кино хьежараша вIашагIкхийтта тхо долча хана сона хьагIа а веза цхьан къаьдача болхлоо кулг а лаьца «Тха йоллой баркал да ... хьона» айха аьнна.

Фильм дика хилара керттерчарех цхьа бахьан да творчески коллективан кхетамца вIашагIъелла хилар. Фильма даккъа лоацар бар гIорбаьнна сценари говзанчаш СССР халкъа артист Тхапсаев Владимир, Грузински ССР заслуженни артистка Абашидзе Лейла, Нохч-ГIалгIайчен халкъа РСФСР заслуженни яха артист Эсамбаев Махьмуд. Со белгалдаккха безам ба В. Тхапсаева Нохч-ГIалгIайчен искусства дика йовзал хилар. 1936 шера КъилбесеIа-ХIорой театре из ловзайир «Со тоесаш» яхача са пьеса тIера Мухтара роль.

Са хIанзара гIулакхаш? Дукха ха йоаккхаш со яьяьа аьшнача «Доттагlа» яха керда киносценари. Цу-тIа бува гIалгIай йола вахара дикъ. Кагирхошта хетаьь я из. Сага ярз — из я цуй керттера тема. «Доттагlа» аз йийшар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института студенташта, интерната кешерхошта. Сценари юкъан студенташа болталлаьккхар, цунах фильм оттахар шоашта чIоагIа лоаш хилар.

Укх деношка аз даьлах йоргинашкa кхетаь дола доккха дувлар. ХIана эттара хьалхагIа аз де лерхIар да гIалгIай халкъа цахерах иалаш латтача сай романe тIа чIоагIа бола бар.

Альви Денаев:

«Со халха вуверга!» яхача фильме даккъа лаца са мотхьарах бола хоам сона хьахахача шин тайпара уйлаш есар са корта чу: цкъадале геттара чIоагIа гIадахар со Iадаала образ дукха езаш хиларах, шозлагIа дале кхерагIдаргдий хьогI аьнна хетаьлора из чоалхане роль ловзае, хIана аьлча кино со хьалагIа цIенкха а лайзаделар. Цхьабакъда, болх ба волалушехьа кхераш дIабевлар са дег чура: фильме даккъа лоацаш бола артисташ барт тайна, вIаши новкъостал де кийча бар. Iадалай образ кIоергагIа кхетае дикка новкъостал дир соим сценаре автора Базоркин Идриса.

Инттa творчески йолча коллективе болх бе чIоагIа сакъердаме дар. Iадала роль ловзаьча хана массаза со гIертар цун тIехьайнса самолаш гойтарах, совгIа, цунах йоакхи дика оамалаш гучаяккха. Из образ сона чIоагIа дукха езаш яр, хIаьта са творчески биографи керда гIулакх а дар из.

Республика заслуженни артист аьлча сона цIи ялар — из IалаьматIе доккха хIама да са вахаре. Баккъдар аьлча, чIоагIа гIадаьхал со. Цхьабакъда, цу сийлен цIеро согара дIа а дех дукха. ДIахо сай керрига хьаьнкъал, хьинар, оарцагIдаьккха къахьегаргда аз искусства керда уралахьара яхийта. Искусства моттига керда сов хьакъаевар — из сийлен декхар да.

«СО ХАЛХА ВУВРГВА!» ЯХА КИНОФИЛЬМ ДОАККХАЧА ДАКЪА ЛАЬЦАРАШТА СИЙЛЕН ЦIЕРАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Мехка эрителаша лаккхара мах баь дола «Со халха вувргва» яха кинофильм доаккхача цар даь гIулакх бахьан долаш сийлен цIераш лойла:

Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель яха цIи
Таги-Заде Тофик Мехтиевича — керттерча режиссера.
Олжагов Расим Миркасум Оглы — оператора.
Наджаф-Заде Кямал Надисар Оглы — художника.

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист яха цIи
Абашидзе Лейла Михайловнайна — Догмарий роль ловзаярах.
Тхапсаев Владимир Васильевича — Алисултана роль ловзаярах.

Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист яха цIи
Денаев Альви Алиевича — Абдуллай роль ловзаьчоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

«СО ХАЛХА ВУВРГВА!» ЯХА КИНОФИЛЬМ ДОАККХАЧА ДАКЪА ДОАЦАШ ХИННАРАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

ЧIоагIа художественни дола «Со халха вувргва!» яха кинофильм хьадара даь гIулакх бахьан долаш Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ лойла:

Абдиркина Евгения Михайловнайна — режиссера-монтажера.
Алиев ИбрахIама — актера.
Курбанова Охиж Аббас Алена — актрисана.
Базоркин Муртаза Идриса — сценариста.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

АГИТАТОР—ПАРТЕ ТIЕМАХО

КПСС Центральни Комитета июньски Пленумо доккхий а сийдола а деккараш еттадайъ идеологически болхлошта хьалхашка: КПСС керда Программа идеологически кхоачашъелляра. Из деккар кхочашдеча хьинаре дакъа лаца дезаш ба агитатораш — парте идейни тIемахой.

Дукха ба шоашта хьалхашка латта деккар нийса кхетадеш бола агитатораш Грозненска промышленни предприятешка, транспорта а гIишлои а организацешка.

Агитаторий балха хьаьна анализо хьаьхох, партийни комитеташа, бюроша, парторганизацей секретараша леррIа уйла тIаяхийта. хан-ханнначахь агитаторашца доаггIаш бола болх беча моттигашка, цар балха тIа а хьежаш доаггIаш дола новкъостал деча моттигашка агитационно-массови болх боаггIача боарам тIа лелабеш хилар, цунах доккха беркат доалийта.

Масала, Грозненски крекинг-завода парторганизаце агитколлективе 80 совгIа агитатор ва. Уж ба дукхагIча дакъе инженерно - технически болхлой — цехий, установкай начальникаш, инженераш, операторааш, производства новатораш. Царех 65 саг коммунист ва, 70 саг совгIа бараш лакхера а юкъера а дешар дийша ба. Иштта беррига агитатораш общеобразовательни а политически а кийнонга диллача агитационно - массови болх чулоацам дика болаш а сакъерламе а булургболаш ба.

Агитатораш дIахьожабь ба къаьст-къаьстача цаьха группашка. Цу группашца бетта 3 — 4 тайп-тайпарча темаех беседаш ю цар. Къаьстта йоккха болх беш ба агитатораш укх деношка: декабрьски Пленума решенеш шерра дIайовийташ, цу решенеех къахьегамхой дIакхетабеш ба уж.

Агитатораша установкай начальникаш ян. Овсянникова, Власова, Гуанова лабораторе начальника заместитела нов. Казимбековас, йоккхагIа болча операторааша Зотолекина, Пашина, Клепова, кхычар шоаш болх беш болча коллективашка декабрьски Пленум болх беш йолча хана йийшар Пленума материалаш. Цул тIехьагIа ваь мехка химически промышленность дIахо дегIайоалаяра хьакъехьа Пленумо белгалдаьча лоархIамегIа долча дешаца хетаь тематически беседаш йир. ХIанз шоте боахами наьха вахара-хьали айдара химех бола пайда бувцаш, Пленума решенеш семилетка яхлагIча шера хьалхащ латтача деккарашца ювзаш беседаш еш ба завода агитатораш.

ЧIоагтIа тергам тIабахийта лелабу завода парткомо (секретарь О. И. Дробязко) агитаторашца беш бола болх. Бетта цкъан-шоззен агитаторашца семинараш, инструктивни совещанеш ю. Декабрь бетте цу тайпара семинараш хилар. «ХIаман хьом бар — балха толама ларда я» «КПСС ЦК декабрьски Пленумо балха итогаш» яхача темаех, январь бетта — «Дахача шера итогаш керда деккараш» яхача темах. Бетта а шача беседай темаш тIайолаш агитатораша лаьрхIа листовкаш арахец заводе, цул совгIа уж темаш заводской радио чу гIолла дIа а еш.

Иштта вIаштIехьбаьккха заводе беча политически балхах хьабоала пайда ховлуш ба. Коммунистически къахьегама предприяти яха цийлен цIи йоккхара къовсам лоаттабеш а завода коллектив, хIаьта цу дакъе доккхий толамаш а долх цо. Ханал хьалха кхоачашъяьй заводе дахача шера план. Цо хьахьох заводе болх беча наьха сакхетам лакха хилар, цига беш бола кхетама болх зехьа ца бош хилар.

Иштта дика болх беш я Грозненски консерни завода, производственно - товарни контора, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода, «ЦРМЗ», кхыча предприятей а агитколлективаш. Цу агитколлективай агитатораша тайп-тайпарча темаех а, хIара денна а бу наха юкъера кхетама болх, къахьегамхошта хаддалза дIахьалха доаш цар деккараш, уж деккараш кхоачашдара наькъаш хьех, ваь мехка чурча а арахьарча а гIулакхех дIакхетабу.

Цхьабакъда масаннахьа а иштта вIаштIехьбаьккха массово-политически болх лелабу аьлча нийса хургдацар. Грозненски химически завода цхьаболл агитатораш дика болх беш, цхьалкашна латта деккараш химикашка доаггIача беседа дIадоахийташ бола а, массово-политически бола ладара лел цига. Завода парткомо парте ЦК июньски Пленумо дIадехарашца хьажжа дац цу балха кулгал. Завода цхьайолча цехий парторганизацешца коммунистийн, формина, гIагIолла лелабу ца болх. Ер вIаштIехьбаьккхаб агитатораша беш бола болх, цар балха тIехьожам лоаттабац. Цудухьа цхьаболча агитаторааша шоай коллективашка дукхача хана цхьаккха кхетаме болх бац, хIаьта дукхаьнеша алхха газета тIара материалаш ешарах кхоачамбу. Механически цехе, электроцехе, кхычахьа агитатораш ба дьаша кеъхата тIа дIаязбаь хилар мара, цар беш цхьаккха кхетаме болх бац.

Деккха кхоачамбоацар лархIа дезаш да агитатораша беш бола кхетама болх, цар беседаш идейни чулоацам лакха болаш хилар. Завода цеха, установка, участка, бригада, смена коллективашта хьалхашха латтача хоадамбеллаш долча деккарашта, производственни планаш хана хьалха кхоачашъе, производства чура торонаш гучаяха, социалистически яхье керда формаш дегIайоалае, новаторий опыт дIайоаржае уж коллективаш оарцагIъядара кетаь беседаш геттара хIезига ю. Иштта хIезига ю агитатораша КПСС Программа, парте правительства решенеш белгалдаьча керттерча дешашта хетаь беседаш, къаьстта керда саг хьалхиновара хьакъехьарча дешаех йола беседаш.

Грозненски нефтемасловзавода КИП (контрольно - измерительни приборай контора) коллективе новкъоста Н. С. Хрущева КПСС ЦК декабрьски Пленуме аьча докладах лаьца беседа еш вар дукха ха йоацаш агитатор механик нов. Марунов. Доклада тIара юкъ-юкъера моттигаш (абзацаш) дIайийшар агитатора, ладувгIаш бараша, лоацца хьоахадир юрта боахамеи наьха вахарен мел лоархIам болаш я хими. Массех дош аьлар Грозненски химзаводах, цига арахецача полиэтиленах, шоай заводе (нефтемасловзаводе) арахецача парафиннах. Цу тайпара «беседа» итт минут а ялале чакхъяьлар. Беседа йистехьача цхьаккха хаттар даьцар ладувгIараша. Цариз дIаьбIара хьежача кхетае хала яцар цар уйлаш, цариа беседах хеташ дар. Цар дела къежача бIаргаша йоахар: «Агитатор, Iа мел дийцар-м, тхона а дика хоаш ма дий».

Из деррига яшта хилар бахьан агитаторашта а езача беседаех инструктаж ца еннилга дар. Пленума материалех еш йола беседаш мишта е еза царна дIахьалха цадаьккхалга дар.

ЛадувгIараша сакъердам а хургболаш, ладийгIачох цар пайда а эцаргболаш наха юкъе кхетама болх белга сийдолаш гIулакх да. Нахаца беседа ярах доалаш дац агитатора гIулакх, хIана аьлча парте тIемахо ва из. Кхоачамбоацараша: къаьстта тунеядство, хищения, лочкъор, спекуляци, бюрократизм санна къаьнарча замах юхедисача воча гIулакхашта дуьхьал майрра къовсам лоаттабеш хьалхашка латта деккараш кхоачашдара вах оарцагIа боалаш хила веза агитатор.

Политически агитаце дог ха нахаца беш бола индивидуальни болх, агитаци хIара сагаца дIакхоачаш хилар. Иштта лоархIаме да массово-политически балха хьийни чулоацам лакха болаш, вахарца бувзам болаш, производственни деккараш кхоачашхара тIеерзаь хилар.

ХIанз агитатораша хьалхашка латта деккараш къаьстта доккхий да: семилетка яхлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе, КПСС ЦК декабрьски Пленума исторически решенеш чакхъяха, февраль бетта хургйолча КПСС ЦК Пленума дикача хьоккамашца наькъа баха къахьегамхой оарцагIбоахилга.

С-Г. КОТИЕВ,
КПСС Грозненски горкома идеологически отдела инструктор.

Коммунисташа дувц

Укх деношка чакхъяьлар Наьсарен промышленно-производственни парткома II-гIа пленум. «КПСС ЦК декабрьски Пленума итогехи Наьсарен промышленно - производственни зона парторганизаце деккарехи» доклад йир парткома секретара нов. Колзоева.

Ше доклад еш нов. Колзоева аьлар, советски наь укх тIеяхьарча итт шера опытаца тийшаб къоастае ха хьатIахьача йола проблемаш партеи цун ленински Центральни Комитетех хьаькъалца, революционни хьинарца а майралца а къестаеш хилар. Цунна къаьгга тешал ду КПСС ЦК декабрьски Пленумо.

Мехкарен ваь Нохч-ГIалгIай АССР-ен химически промышленость укх гаргарча ворхI шера дегIаахара керттера деккараш белгал а даьха, дIахо нов. Колзоева юаш семилетке пхелагIча шера Наьсарен промышленни зона предприятеша баьча балха итогаш.

Зонерча дукхагIа йолча предприятеша 1963 шерара шоай производственни планаш социалистически деккараши кхоачашдаьд.

ДIадахача шера плана совгIа 300 эзар сома маьха продукци арахийцар зонера оррутача предприятеша.

Производственни плани, социалистически деккараши, мехкдаьттен, газн яккхара толаме кхоачашдаьд «Сунжанефта» НПУ мехкдаьттехоша.

1963 шера баьха-лека толамаш даьхад кIоарга бурув деттача Карабулакски контора коллективо.

1963 шера дика производственни хьокхамаш даьхад № 3 йолча шоейни участка. Серноводскиерен Ачалкхерчен минеральни хиш доахача заводий, Наьсарерча машинийкъа станцие коллективаша, кхычар. 1963 шу во чакхдаьккхар №№ 10 а 11 а йолча гIишлой-монтажни управленей. Сунженски леспромхоз коллективаша. Къаьстта во вIаштIехьбаьккхаб № 10 йолча гIишлой-монтажни управлене болх. Карабулакски газобензинови завод — химически промышленносте из лоархIамерь объект 1963 шера йистехьиина хила езаш яр. Цхьабакъда, гIишлои балхаш во лелар баьхьан делаш болх бе ца йолалуш йисар завод.

Докладчика дIахо дувц химически промышленость сихха дегIайоалаяра хьакъехьара КПСС ЦК декабрьски Пленума соции кхоачашбарен семилетка яхлагIча шера производственни планаш кхоачашъярен дакъера зона партийни организаце деккарий хьакъехьа. Ваь промышленно-производственни зона коллективаша, йоах цо, доккхагIа дола социалистически деккараш тIаийцад 1964 шера, хIаьта уж кхоачашдаь хила деваш а да.

Доклад чакхъяьнначул тIехьагIа прениц йолаелар. Эггара хьалха къамаьл да дош ец «Сунжанефта» НПУ керттерча геолога нов. Коновалова. Цо аьлар, ваь зонера химически промышленноста керттера предприяти а Карабулакски газобензинови завод, цхьабакъда, из хьалъера балхаш геттара ясала лел. Миллионаш кубометраш Iалама газ элхех йогаш ваь, из чакх а йохийташ Грознерча заводашта белел тела цувал визашехьа а. Парткома дерригa визаш тIедахийта деза укх гаргарча беттаца из завод хьалъяь яккхара.

«Сунжанефта» НПУ 2-ча промысла оператора нов. Попова аьлар, промысла коллективо, берригача къахьегамхоша а санна, гIадбаха тIаийцар КПСС ЦК декабрьски Пленумо решени, хIаьта из толаме кхоачашъергйолаш къа а хьегаргда. Нов. Попова дIахо белгалдаьккхар, промысла балха юкъе дукха кхоачамбоацараш а хилар. Укх гаргарча хана Ачалкхера Заманкуле бода никъ билле баькха. Заманкула поселкерча къахьегамхой культурно-бытовой хьалаш дика тоаде деза ваь, йоах нов. Попова.

Ше къамаьл деш Сунженски леспромхоза директора нов. Цыкалова аьлар, семилетка яхлагIча шера вахте эттача леспромхоза коллективо январь бетта хьу тIаоара план 18 январе кхоачашъяьй, хIаьта хIанз плана совгIа болх беш а во.

— Химе воакъостаца хьунах эффект йоккхагIа йолаш пайда эцар дукха, — йоах нов. Цыкалова, — парткомагара а КПСС обкомагара а дех оаха эшаш дола ахча а лека, Орджоникидзевски лесозавода реконструкци яр.

Преношка цу тайппара къамаьлаш дир СМУ-10 постройкома председатела нов. Перегудова, бурув деттача Карабулакски контора парторганизаце секретара нов. Пешкина, «Электроинструмент» яхача завода ОТК начальника нов. Поликарпова, промышленни зона КПГК председатела нов. Карташева, кхычар.

Шерра соцам тIаийцар пленумо.

И. ПАШЕННЫХ,
Наьсарен промышленни парткома идеологически отдела заведующе заместитель.

Болатал чIоагIагIа дар шо, ЛЕНИНГРАДЦАШ

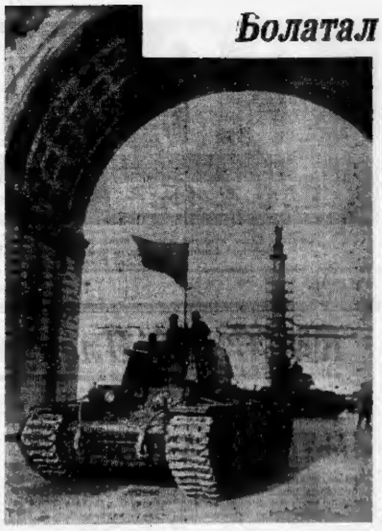

Ленинград блокада лаьттача денош. Дворцови майда тIара фронте дIайоахийташ я танкаш.
Б. Кудоярова сурт. (АПН).

ТIАГIЕРТТА къахьегарой массе оагIорахьа прогресс лелаярой ваь халкъага йиш хилийтар фашизманарча тIемо яь човнаш дика камаьхьал а йоалаш ерзае.

Цхьайола човнаш-м ерзаяьал совнагIа кхыметтел йиц а еннай. Цхьабакъда, ерзайича а, тхъо шу даьлча меттел, бIаь шу даьлча а йицлургйоацаш хул цхьайола човнаш. Цу тайпарча човнех цо яр долла хIама а сийлахь-воккхача В. И. Ленина цIерача, дунен тIа эггара хьалхара социалистически пачхалкхе хьахиначча исторически денощца дувзадена, ча Ленинграда лоаттаьб блокада.

Городе бахача ши миллион болча наха Iалаьмате йоккха хало тIоаттайир блокадо. Самолеташ тIа а ухаш чуйийтта бомбаш, йийтта йоккхий топаш, шелал, моцал — эзараш советски нах байра фашисташа оттадаь уж гIулакхаш бахьанце.

Цхьабакъда, гаргара нах а бераш-боазараш а боаро, лазара, ша, мацало дехалах, къонахчалах бохабанзар ленинградцаш. Мохк лораберa эша продукци хиннш предприятешка балхаш деш а халкъа ополчение юкъе а бахе герз кара а ийца моастагIчоа латаш а хилар уж.

Блокада йолча лина тIел а вена, лазар а кхийтта веннача, шиа даьй а санна, массе хана Кировски заводе болх беш хиннача Н. А. Белясникова укх тайпара йоазув даьдар шиа дневника тIа: «Ма дукха хало, била ба-кх вайна, ленинградцашта, тIаттар! Кхм дукхагIа-м дагалаца а йиш хургйий-хьогI. Цхьабакъда, немцашта хетар вайха хургдац. Цар низ кхочаргбац ваь денал дохаде. Е моцалца а, е шелалца а, е берашнен исташтех чуеттача йоккхийча топашца а».

Блокада лаьттача денош хиннача Ленинграда болхлой чIоагIалах, денала ала бокъо а йолаш аьнад поэта В. И. Лебедев-Кумача:

Кхерал, болатал чIоагIагI дар шо,
Ленинграда, Питера нах.

Волгоград бахьанце хала тIемаш лаьттача денош из лораеш хиннача сийлахьарча тIемахоша ленинградцашка лэдера: «Немецки захватчикашца лоаттабеча къовсама денали къонахчали долаш хила шугара Iомаденнад тхо, Ленинграда турпалаш».

Шаьккха йоаргIйоаш сийле иьнхар Ленинград лораеш хиннараша. Советий мехка дахача деррига къамий аьналаш бар укхаза немецко - фашистски захватчиках майра латаш. Царца бар ваь мехахой а, Нохч-ГIалгIайчен къонгаш мехкарий.

Шаьккха а аламий дагара дIаергъац денал долча летчика Ситников Анатоле цIи. Ленина город лораеш тIемаш лаьттача хана йохаеш кIезига дуахийтан зар цо моастагIчун самолеташ. Цкъа сигала немецки самолеташ ца тIом беча хана пхо-молха кхоача а денна висар Ситников. Цхьабакъда, хIаьта а тIехьашка валанзар из.

Шиа массе маьже чIоагI а яьдела ура а оттадаь моастагIчоа тIахийцар цо шиа «Лачъ». Ше валар дат тIа доацаш моастагIчунца валар тIаийца дир цо из. Фашистски самолета шиа самолет гарга гIертача хана йоккхача маькаралца шиа самолет хьокха а аллийта йохайир цо моастагIчун яр. Иштта моастагIа хIалак а вань, турпал санна, ше а велар Ситников Анатолий.

Шеча байракха Балтийски флота политически управлене лаьрхIа Ситников дагалацара хетаь араьяьхкхачи листовка тIа яздора: «Балтийцы, хьо доккхал деш хила летчика Ситникова денала, цун чIир леха! ПаргIатарча советски сигал сий хоаш моастагIа ца толийтар дукха велар из. Даиман хьамашта дагалаттаргйолаш йоккха сийле а яьнна, турпал санна велар из! Советски наха, ваь тIехьенаша даиман сий деш хурга ваь даьй-мехка эггара лиргIча моастагIчунца лоаттабеча къовсам тIа шиа са ца кходаь турпал...»

ГIалгIай сий долча йоIо Тутаева Идриса Аьсета йоккха турпалал хьахьекхар Ленинград лораеш лаьттача тIемашка.

ЦхьоалагIча медицински института ассистенталла болх беш а йолаш, медицински Iилмай кандидат яха Iилмаи степень а йолаш Ленина городе яр Идриса Аьсет тIом хьайнача хана. ТIем тIа човнаш хиннача дукхача доарахошта тIаккхоачар хирурга гоаза кулгаш. Цунна болх беш хиннараша дувц: «ТIом сихбенначе хана шин-кхаь дийнехьа е наб а йоаццаш, а са а ца лоIаш болх булора Тутаевайта. Цу тIа а цо ше йора тIемахошта геттара хала операцеш».

Дукха доаракой бовзара бакхар Аьсета. 1944-ча шера август бетта шиа доал долаш хиннача санитарни батальоне Аьсет операци еш йолалча хана ваь тыле чуиийнар фашистий автоматчикий цхьа группа. Идриса Аьсет плен йигар. Денала ца йохаш чIоагIа хилар из плене. Фашистий хаттарашта духьала, аж аьнна мара, цхьа дош аланзар цо. Хьалъолла югача хана лаккха айбаь корта а болаш, денале ца йохаш, шек ца йолалш хяар из.

1944-ча шера август бетта немецки оаккараша хьаладалла йийра гIалгIай цхьамая сий долча турпал Тутаева Идриса Аьсет.

Дика политически болхло, денал дола тIемахо волаш чакхваьлар К. И. Дьяченко — гвардейски стрелкови дивизе политотдела начальник. Ленинград лорачра даькъа командование тIадехка деккараш тIехдика кхоачашдарах, блокада йохаеча майрен денал долаши хилара ши ордени еннай цунна: «ШIеча байракха» ордени, «Даьй-мехка тIема 1-ча степена» ордени. Иштта кхы шо-гIатаца а тийчнаь цунна.

Гой фу яздоа блокада лаьттача хана «Грозненский рабочий» яхача газета тIа арадаьннача шиа письмо тIа Бекоа Хизаоа:

«Тха Ленин город лораеш дохааа тIемаш ду Октябрьски революци кхеь город лораеш... Тха кулгашта герз хьалхаба мерача хана, тха бIаргаш хьахьешача хана, тха вераре дог деттaлуча хана оаха дIалеширгъяц Ленина город...»

Шеча Эсарa баьнха бахаа деха толами ленинградцей турпалали Iалаьмате доккха хIама лоархIаш яр дунен тIарча деррига халкъаша. ЛаьрхIа Ленинграда ийтача грамота тIа США президента Рузвельта яздора:

«Америка ВIашагIхийттача Штатий халкъа цIерах аз ер грамота ду города Ленинграда, шоай халкъа кхыче даькъах захватчикаша шоаш дIахоадабь боллашехьа а, даиман чутташ бомбаш йоллашехьа а, чIоагIа мецал, шелал, лазараш доллашехьа а дика хамаьхал а йоалаш шоай хьамсара город йоккха хало лаьттача 1941-ча шера 8-ча сентябре денз 1943-ча шера 18-ча январе кхаччалца йолча шкъагIа лораяь, цунца Советски Социалистически Республикий Союза халкъаш а агрессена духьале еча дунен дерригача халкъий а дохаргдоаца денал белгалдаьккха, цун сий долл тIемахой, тешаме къонахий, кхалнаь, бераш дагалоацаш».

Цхьаннена а цIаккха а дагара яргъац Нева-хи тIа хиннача йоккхача тIема турпалий цIераш. Йоккхача сийлена дагалдоаб уж хIара ленинградцо.

«Цхьаккха саг а цхьаккха хIама а дицценнадац». Блокада лаьттача деношка венна 700 эзар саг дIавелла Пискаревски кашмашка вежарий хаше лаьттача мозкхова кхерий тIа дIаяздаь да уж дешаш.

Пролетарски революце хиння город лораеш лаьттача турпалашта халкъа рузкъах памятник оттаделла дийнад Ленина городерча къахьегамхошта.

Мехка массе миIнигера тIаухаш ле из памятник оттадара гуллаь ахча. ХIанзалехьа а 1 миллион 800 эзара сомага тIолла тIехдаьннад вIашагIкхийтта ахча.

Коммунистически парте керта латта советски халкъ кхоталенна, морально - политически чIоагIа хилар хьахьекхар дукхача хана дIаьх а луш моастагIашша блокада оттаьча хана шек ца йолалше денал, долаши Ленинграде лоаттабаьча къовсамо.

И. МАЙТАК.

ДIадахача шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаьяр Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода установкай коллективаша. Цу яхье хьалхара моттиг яккхачарех я № 43-1 йолча установка коллектив.

Дика къахьегаш я установка коллектив укх шера. Химически промышленность сихха дегIайоалаяра хьакъехьара КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачаш а еш хIара смена норма тIехккхоачашъю цо январь бетта. Дог рьаза хиина хьалльцай цо семилетка яхлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектива инициатива. КПСС ЦК февральски Пленума сийлена накъа бахара керда социалистически деккараш тIа а ийца хьинаре къахьег установка болхлоша. Цар дош денад январь бетта нестабильни мотобензин даккхара план 101 процент, дизельни доатор даккхара план 102 процент кхоачашъе, хIаьта эррига мехкдаьтта продукция катализатори планах лаьрхIачул 1 процент кIезигагIа йове. Уж деккараш кхоачашдеча хьинаре къахьегарца белгабьнна ба технологаш вокхагIа вола оператор Климов Сергей, операторааш Левовский Михаила Иванов Ильяш, машинист Эламбиев Шарпуддин, иштта кхыбараш а.

Сурта тIа: вокхагIа вола оператор Климов Сергей оператора гIоича Рощупкина Иринана электродвигатела мел низ ба амперметраца мишта ха деза дIахьехаш ва.

Б. Дотмурзиева текст.
И. Плиева сурт.

16 ДЕН—106 ПРОЦЕНТ

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш йиза кхоачаш а еш хьинаре къахьегаш я Грозненски химически завода А. Брука кулгалду № 17-18 йолча цеха коллектив. Цу коллективо арахейа фенол тIехника да. Укх бетта завода цехий коллективашта юкъе хьалхара моттиг яккхара бокха къовсам лоаттабу цо. Из кхоачашхургхилар гучаяьннад. Укх бетта 16 дени плана 105,1 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша, иштта дика къахьегаш я дубителаш еча цеха коллектив а.

ХIара денна норма тIехкхоачашъеш хьинаре къахьег Дидюшко Михаила кулгалдеча смена, аппаратчика Н. Кузьменкос, иштта кхыбараша.

И. ОЛИМПИЕВ.

Социалистически мехкашка

ОБЩЕСТВЕННИ ХЬИСАПЕ БОЛХ БЕШ ЙОЛА ТИКА

Болгара Толбухински округа Крушари яхача юрта хьайийлай республике эггара хьалхара общественни хьисапе болх беш йола продовольственни товарий тика. Цу тика тIа бац е штата бола продавецаш а, е кассир а, е директор а. Ше рьаьа а хиина болх беш ва цига керда председатель, цун заместитель, специальни торговле образовани йоацаш йола 16 саг продовецаш.

Ше рьаьа а хиина болх беш йолча хIара продавецо тика чу болх бу вIаргааь икъа 12 сахьат цхьалча денз 16 сахьат далалца. Дийнаьда болх чакхбаьнначул тIехьагIа цо тика чу цхьалко ю. ДIадехка товараш хьайна ахчи лоарI, тика дIоагIаш продавецагIа дIалу — из ва тикана хьалхара бехктохаме вар.

Ийдархоаш чIоагIа дика доархIаш а республике эггара хьалхара общественни хьисапе болх беш йола тика.

ЯЙГАЧА ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ХЬАЯЬ ХIАМАШ

ВКП VIII-а съезда решенеша хьошна вордача шера дикка дегIайоалаергйолаш я яйга промышленность, халкъа дукхагIа хьашт дола предметаш хьалу производство, бIаьхегIа а дикагIа а хугьа яйгача промышленносте хьаеча хIамай ассортимент а уж шоаш а. Цу хьакъехьа ТАСС-а корреспондента дийцар яйгача промышленноста Комитета председателa заместителa инженера Гани Ганева.

Укх шера ял бутт чакхбаьлахьа, аьлар цо, тха мехка доаха арадоаларгда 145 бессара 42 тайпа корда эшаш, хIаьта иштта шоаш кIадаа 344 корда моделаш а.

Дика хаькъъергйолаш я, аьлар Гани Ганева, эггара тIахьагIа араьяьнача модага хьешие чоадергдолча барзавъйяь кога гIирсаш хила.

1964 шера республика барзакъаш тегача предприятеша хьергыа берий, маIача наьха, кхалнаьха барзакъай керда кIашнара 2.000 совгIа модель.

Клара ОРЛОВА,
ТАСС корреспондент.
Софиа.

ТРЕБЛИНКЕРА «ДЕЛХА ТIОЙ»

Дийнна наьа гобаьннна сатешие — эггара хьалха ер уйла дег чу йоаc Треблинка цийсеннача сага. ШоллагIа дунен тIом лаьттача шерашка цу сатийнача моттига немецки фашисташа хьайир шоашна наха бойба дукхха яьаьча лагерех цаI. ТIом чакхбоалача хана, шоай бIезача зулмий лерга йоаш, гитлеровцаша цIерьаь дIаяьккхар из. ХIанз дерригача дунен тIа массеха саг мара дийна ениcнад Треблинке лайна бальнача нахах.

Советски Союзерча, Австрерча, Польшерча, Францерча, Румынерча Чехословакерча, Голландерча; Европа дукхача кхыча мехкашкара бIаьш эзараш болча наьха сийна хана памятник дегIад уцхьа. Скульпторий бе бенача сийнъара босарча мохкахакх фашизм бехке еш йола бIаргIа хилар. Тайп-тайпара доккхала хIашигале дола бIаьш моахаза тIой оттаьаь хьалха гитлеровски концлагерь хиначча бетонах оттача майдана тIа. Ногаьаьа сана гаьмара хьежача уш тара хет гIайгIане букара бирзa багIача наха.

Укхаза наран аллача тайпара, Треблинкера «делха тIой»,—из ба IамагIа уллы тIа ца дайтара халкъаца беш йола тIехьенаш, дерригача дунен тIа мишер оттабир духьа къовсам лоаттабора беш бола тIехьенаш.

Виктор КУЗНЕЦОВ,
ТАСС корреспондент.
Варшава.

НАГАХЬ МАРА ЦА КОРАДОАГIА ХIАМА

Сивдеч яхача юртара (Холмезелшархей яхача города 12 километр гаьна) Эржебет Поп массаза а санна, кооперативни моснагIай Iуа лаьла арIа йоалар. Юкъ юкъе лаьтта гIаьн а Iоттам еча йоаш, цхьаьнакхе гIама юкъе гучайийнхар леваш доло металлически предмет. Цо хьалаьйицар из — из предмет къаьста ахча хиина хиннад. Кхалхе лаьтта хьаькха эггача, ахча а 90 корадаьд цунна уж. ШоллагIча дийнахьа наха а оца цкъа а лаха оттай из, тIаккха цунна корадаьд деррига а шоэа 6 цIелаериана горгга доаца дола 1110 дошо ахча.

Эржебет Попос экспертиза е лора массехьа туъаста яха доккхойача венгерски Къамин музера боаца специалисташ из кхача корадаьча хьежачул тIехьагIа ахча а 200 корадир цотаре. Цариа хайнад корадаь доша ахча 430—480 шерашкa цьадаь хилар. Ахчан тIа лаьтт Малабоаден пеншен императорий Феодоси II а Валентиниан III а портреташ.

Специалисташта нетачех, цигахьа мара хуланс йоацие бIаьнхагача контрибуци, налог е совгIат хиннад, вьани ледеча плексиний цхьан бальчана Византера дейта.

Будапешт.

Митрофан ПОПОВ,
ТАСС корреспондент.

Халкъа тlахьожам

ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТlАХЬОЖАМА ЛИСТОК

ХАЛКЪА ХАЬХОЙ ФИЙЛА ХАТlА ЛАТТ

Новкъоста Н. С. Хрущева Пленуме белгалдаьккхар, партен халкъен тешамера гlоьнчаш болча халкъа контролераша экономикен культурен хьалъяра планаш кхочашъеча лоархlамера моттиг дlалаьцна хилар. Дентара денга лакхлу цар сийн хьинний.

Наьсарен промышленно-производственни зона партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитет болх беш йола иттlагlа бутт ба. 12 промышленни предприятехь йолча партийно-паччахьалкхен комитета новкъостал дара 40 группен 94 пости я. Штате йоаца актив а лаьрхlича, 500 сов гlа коммунист, комсомолец, парте йоаца саг воагlа царна юкъе. Царца ба инженерно-технически болхлой, гlуллакхера пах, производствон дикагlа бола болхлой, новатораш, рационализатораш, изобретателаш, коммунистически къахьегама бригадай членаши ударникаши, ихалхаз, зона комсомольски прожектористаш, пенсионераш, цlенноаной. Цу йокиха йоацача хана зона партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитето дика болх баьб. дуккха къахьегамхой шийн балха юкъеэзаб.

Практико хьахьеоххад, боахама доал ца дарца, рузкъа доакарца, цунах хе аттарца лоаттабеча къовсаме юкъ-юкъе тоххам баралли рейдаш ярали уж хlаммаш хургдоацаш хьалхе социалеш довла гlуллакхаш делга пайданегlа хилар. Йокъонца бола тlахьожам — из ба гучадаьха кхоачамбоацараш ихы хургдоацаш дlададаккхара тlаберзабеь беш бола тlахьожам, цунах латт халкъа тlахьожамах боатта пайда. Тlахьожама дуккхача группашен посташен шоай болх гучадаьнна кхоачамбоацар цlендаь дlадаккхара принципа харда тlа лелабу.

Дуккагlа долча хьале цу тайпара бу шиь болх «Сунжанефть» НПУ тlахьожама гlо дара группашен посташен. Масала, цар лоацца хана йоза порядок оттаьй дlеоттанза йолча буруш тохара оборудованехи инструментахи пайда эцарь а дорарь а даьхье, балха мегаргйола беза мах бола оборудовани кулгалхоша доал ца дарах теда к тедаш металлолома дlадуш гlуллакхаш деладь моттигаш гучаьхай. Цхьаболча мастераша цlенхаштта бехк баьб. кулгалхошка дlахайтад из шоаш та мегийтарг ца хилар, гlо дара группа предложенех НПУ кулгалхоша приказ аралаьккхар уж тайпа гlуллакхаш деладе метиатарг ца хиларах лаьде. Цул тlехьагlа кхы хиннадаш из тайпа хlама, хlаьта НПУ-с lаьржа метелл гулдеи из паччахьалкхена дlадален йоагlа план тlехкхоачашъаьй.

Гlо дара группа чlоагlагlа тоххаш хьежар скважинашта капитальни ремонт еча цехо болх товбарах НПУ парткомо иь решени мишта кхоачашъю. Из хьежа гучадаьннар дийцар НПУ техсовете, гучадаьнна кхоачамбоацараш дlадаха хьадда гlуллакхаш оттадир. НПУ отделий кулгалхой бахийтар из кхоачамбоацар дlадаккхара новкъостал де. № 41 йолча буровой аварен хулаш моттиг яр. Из техкар гlо дара группо, гучадаьлар, линейни персонала къахьегама дисциплина во хиларах вокхагlа волча инженерен кхыча кулгалхошен шоай болх бехктокхеме ца хеташ а тесса а лелабарах авареш хулаш хилар. Гlо дара группо из доаш паркома бюро хувца оттадир. Буровой болх толхабарах цlеяхаштта партийна бехк бир бехке бараштта. НПУ а цеха а кулгалхошта тlададдар буровой коллективана практически новкъостал делгеь цуи къахьегам тоабаь вlашт lехьбоаккхалгеь. Хlанз цеха болх дика лел. авареш яц, цеха коллективо толамца кхоачашъю шийн шера йоагlа задани тlенйца деккхараши.

Карабулакен Эвмайнулен мехкдаьтта доаккхача, автоматизаци диспетчеризаци юкъейоалаеча, чура торонаш гучайоахача а мехкдаьтта доаккхара технологи тоаеча а дика дакъа лацарца комитета практически новкъостал дир № 1-я № 2-я йолча промыслай гlо дара группашен посташен. Тlахьожам беча хана дуккха кхоачамбоацараш дlададьхар, дийца а дийца, чура ерригача торонех пайда эцаргболаш гlуллакхаш тlанийцар. Хlанз уж гlуллакхаш кхоачашдеш да.

Дукха кхоачамбоацараш да Сунженски леспромхозе, гlуллакхашийна бе даллярах законах йоаца хlамаш лелаеш, хьу а гlишлон материалаш а лечкъош, шоай цlен эшача гlуллакха автотранспорт лелаеш моттигаш я цига. финансово-боахама дисциплина чlоагlа доха я. Из бахьан долаш леспромхозо доккхий зенаш ду. цехаш лерттlа беш бола болх бох, гlуллакхага йода хьу араккхара а хlаьта бlарчча хьайнача а паччахьалкхен план кхоачашъеяга доаладь. Цу кхоачамбоацарех хоамаш ду гlо дара группашен посташен. Из гlуллакх дийцар дукха хе йоацлаш комитете. Хадданза план кхоачаш ца еш хиларах бехк бир леспромхозе директора, хlаьта цига чlоагlагlа критика еш бийцар Первомайски леспункта болх а.

Партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитето практически новкъостал ду гlо дара группаштен посташтен, тlахьожама органашта хьалхашка латта декхараш а дуккха бола къахьегамхой тlахьожама юкъеозара хьакъе. хьара партен правительствон политика а йовзаш, хlаьта иштта экономически гlуллакхаш довзийта лакхдеш семинараш яь.

Партийно-паччахьалкхен тlахьожама гlо дара группай постийн беррига членаш чу а лоацаш. ерригача предприятешка экономически конференцеш йир Наьсарен промышленни зона партийни комитето. Партийно-боахама активашка, партийни конференцешкен собранешкен, группайн постийн семинарешка шоай балха итогаш юкъахъмаьлаш даьд партийно-паччахьалкхен комитета кулгалхоша. Тlахьожама комитета членаша предприятешка лекцеш еш партийно-паччахьалкхен тlахьожама ленински принципех, къамаьлаш ду шоай балхах а цунах хьехулачох а лаьца.

КПСС ЦК декабрьски Пленуме ше къамаьл деш новкъоста Н. С. Хрущева аьннача тайпара, хlанз партийно-паччахьалкхен тlахьожама органий керттерчарех цхьа декхар да цу Пленума решенеш кхоачашъяра тlехьа хlара дена тlахьожам лоаттабар, кхоачамбоацараш гучадахарал совгlа, уж хьахургдоацаш хьалхехьа совцадергдола а дlадоахаргдола а гlуллакхаш дар. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш чакхъяхара тlаберзабаь болх беш а Наьсарен промышленно-производственни зона партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитет. цуи группашн посташ.

А. КАРТОШЕВ,

Наьсарен промышленно-производственни зона партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета председатель.

ТХА БАЛХАХ ДОАЛА БЕРКАТ

Грознерча № 5 йолча баракъаш тегача фабрикерча партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группана юкъе воагlа 9 саг. Цул сов гlа фабрика ерригача участкашка вlашагlъеккхай 25 саг чувоагlа партийни-паччахьалкхен тlахьожама посташ а.

Къахьегама дисциплина, цхьаболча болхлоша нормаш кхоачашца яра бахьанашта, материалашта доал дара гlуллакхашта, кхьдаршта тlахьожам доаттабеш я новкъостала йола группен посташи.

Юкъ-юкъера болхлой балха тlехьабуллаш, хьалха дlаухаш моттигаш нийслора цкъаза. Масала, каст-каста балха тlехьабоалаш бар кийнаш еча цехера нов. Шахруев, № 1 йолча цехе болх беш бола нов. Маркарян, Назарова, Саркисова. Царца кхетама болх беш хилар группа. Цу кхиа дена балха тlехьа ца боалаш а нормаш тlехкхоачашъеш а ба уж.

Тlехьагlо, партийни комиссецен комсомола «Прожекторцен» цхьана арахецача продукце дикалга хьожаш хилар тха группа. Дика пайда хьабоалаш хилар цу тайперча балха метод, хlана аьлча, тха группана юкъебаьхкар баракъаш тегара болх дика хоаш бола специалисташ. Цехашка дlа а ухаш баракъаш тегача хьеж тхо продукце дикалга, харцахьа тегаш, хьадоаккхаш барзкъа ховлча, ер иштта де деза аьнна дlахьех мастера.

Фабрико арахеца продукци дика хилара тlаберзабаь дукха болх бу группо. Тха продукцеш йоххача тикашка рейдаш ю комсомольски прожектора. Бахархошта дукхагlа малагlа хlемаш эш, кхоачамбоацар фуд, уж сецна раьза бац гучадоал укказа. Иштта рейдаш йир №№ 20, 22 йолча тикашка. универмаге, кхычаьа. Малlеча наьха, кхеаньха пальтойи костюмийи фасонаш тахо дукхагlа малагlаш эш хайр тlахьожама новкъостала группана. Цудукха хlанз товараш кlезигагlа ухж тикашка.

Партийни, профсоюзни организацей собранешка ше баьча балхах отчеташ тел, гучадаьхача кхоачамбоацарех администрацега хоам бу тха группо, хlаьта уж кхоачамбоацараш дlададахара де довраш а ду.

Иштта оаха рейдаш яь производства резерваш гучайоахаш царех лерттlа пайда эцилга кхоачашдеш. Духхьал из болх беш нов. Демуган керте а латташ 5 саг юкъе воль комисси я тха. Цу комиссе предложенех балха овсарле лаккхагlа хургйолаш эргабаьккхаб кийнаш еча цеха болх. Болхлой къахьегам аттача боаккхаш, арахецача продукцена тlатеlадеча ярлыкашта штамповка еча балха овсарле лаккъеш йола рационализаторски предложенеш тийнай ни. Шушкевича, Поляцкова, Дадаяна.

Дlахо а, къахьегама овсарле лаккъяра, арахеца продукци ерита а тlехдина кургйола гlуллакхаш деш хургья партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группа.

Н. ОЛЕЙНИК,

№ 5 йолча баракъаш тегача фабрика партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группа председатель.

Удобренеех пайда эцац

КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш тlа белгалдаьккхача тайпара юртбоахама культураш хьувкъаяра керттера моттиг дlалоац химе. Бакъда, из иштта далле а цу гlуллакха кlезига терко ю Урус-Мартана производственни управленерча «Горец» яхача совхоза кулгалхоша.

Планах укх шера 1496 тонн минеральни удобренеш товсе езаш я совхоз. Хlаьта ерригга тайсараш яц 684 тонн мара.

5201 гектара тlа гуйран ялаташ дlадийнад совхозо. Царех минеральни удобренеш тессараш 2482 гектар мара яц. Тlаккха моттигера удобренеш хьа дага а мича дехадар царна.

Совхозерча иах отделене духхьал цхьан пхелагlча отделене 215 гектара тlа мара ахьб ахале, минеральни удобренеш тассаш. Хlаьта кхоачамболлаш минеральни удобренеш а як совхозе. Хоаш доц юртбоахама культураш хьувкъаяра хьакъехьара укх шера тlанйца доккхий декхараш мишта кхоачашде дага бе совхоза директор нов. Божков керттера агроном нов. Симонович.

lаьльмете дукха я совхозе моттигера удобренеш. Дукха хилар пайда бий уж зехьа йоаеш хилча. Укх шера планах 15 эзар тонн моттигера удобренеш еша езаш ба «Горец» совхозе. Тахханалца еххараш 4891 тонн мара яц. Къаьстта во лел из белх шоллагlча отделене. Цу отделене фермашта гонахьа эзараш тоннаш шираьнна кхо ула. Из сихагlа кхашка дlадахьача фермашта юве цlена а хургьяр, дlахо культураш дикагlа а хьувкъаргяр. Из кхета а деш удобренеш ханнахьа кхашка дlакхухьаргйола гlуллакх вlаштlехьдаккха деза нов. Эльмурзаева.

Шоллагlча отделене сана мара моттигерча удобреней терко еш вац совхоза кхоалагlча отделене управляюща нов. Бовоев а. Цудукха дийнахь цхьан тракторца лафетал сов гlа удобренеш дlахьош шита кхай тlа. Планах дlаяхьа езача 4 эзар тонн моттигерча удобренеех йихьар яц 600 тонн герга мара.

Дlахо наьтта сатийна багlа йиш яц совхоза кулгалхойн специалисташ.

Т. УЗУЕВ,

«Горец» совхоза партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета новкъостала йолча группа председатель.

Моллагlча боахама кулгалхой хьага мегаргйолаш минеральни удобренеш лоаттае дика кховленаш я Сунженски производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе. Е сурт цига даьккха да. Редакцера оаха телефон текар колхозе. Телефона тlа хьатlавера парторганизаце секретарь нов. Юнусов.

— Укх шера оаха хьаьйнай 1500 тонн минеральни удобренеш, — аьлар цо. Царех хоайса 1000 тонн боккъонца нийсъаь дlаоттаяьй.

Цхьабакъда, укх сурто хьахьоклар-м нов. Юнусова дуйцачунца нийсвуш лац. Духхьал колхоза кулгалхой бехках села хьуриат ца деш лелаю удобренеш. Цхьа бахьан а чуаг техача цхьа грамм ца йойташ дlаоттае беш я удобренеш.

Н. Кобишнове сурт.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ГУЧАДОАХ

Шоллаг шу хьалха, хlара кхаабача lаттагара 3000 килограмм шура хьоакха махкак доарие яр Сунженски производственни управлене боахамашка. Соахка ялал шура хьокха пlа доарка яц управлене колхозашка. Масала, «Победа» колхозерча доаркаша Гребенченко Валентинас, Дерябина Евгени, Ленина цlерагча колхозерча Дзаниева Тамара, иштта кхычар хlара кхоабача lаттагара 2500 килограммага дlакхоачаш мара ялхаккхац шура. Управлене боахамашка шерагара шерага тоалуш латт доахан кхоабилга, хlаьта дlададахача шерашкарчул солина кlезигагlа кучдебенноб доарказ.

Доала, шура кlезигъялара бахьан лахара колхозий фермашкарча племенеш балхашка хьаха везарга. 10 шу хьалха кхалаьча тайпара кхи хушкаш боаддаш кхеду малий доахан. Кхычахьара хьатlахкийлача племенеш хьийбаек дола пхкараш доррагона доаддина цхьана леладу. Малагlча lатта малагlа lеса даьл хоаргдола юххьиара зоотехнически учет тоарца гlуллакха уйле хьаш цхьаьне а. Цудукха, дукха шура луш долча племенеш доахана къоамалахья дlаластарна шура йожаьй. хlаьта шура кlезигагlа луш да колхоза кlала хиначча шинарех хьахкина доахан. Хьийбашкара йоахача пропуктий дешара хьожаш хилача партийно-паччахьалкхен тlахьожама комиссе гучадахьар уж кхоачамбоацараш.

Доахана искусственни осеменени еча станце балхага лаьрхlа хьажар комисси. Укхаза гучадаьлар производственни управленерча колхозашка племенеш болх дехара лелабелга. Боахамашкарча доахана фу тоадара, царгара йоаха продуктааш алсамъяхара гlуллакхий бала болаш бацар директор нов. Красненкин а волаш йола станце болхлой. Дуккхача боахамашка хlанз а вlашагlтехадац дикагlа долча фух дола доахан. Из гlуллакх лагадеваш бац искусственни осеменени еча станце болхлойн колхозий кулгалхойн.

Цу тайпара деза дарах хlададхачi шера хьаьстта дукхагlа за хьаяр боахамашта. Ворхl эзар совгlача lаттах 1000 ет lаьхар бисар. Хlаьта ХХ-ча партсъезда цlерахча колхоза ерригача цхьа доахан 43 процент lаьхар дисад. Дукха доахан lаьхар дисад XIX-ча партсъезда цlерахча колхозе а. Кхы а вогlа да цу колхоза вокхагlолча зоотехника довшехьа а фуна дитача шинараш, та юкъе эсалча фух йола бугlалгаш децар. Из харцахьара гlуллакх цар долги воаштта ховшиеха а хlама ца деш баьгlаб станце болхлой а.

Цул совгlа, техникаш-осеменатораш хьахаржар, уж кийчбарн цар говзал лакхьяра сана долча лоархlамерча гlуллакхага хьожаш бац доахана искусственни осеменени еча станце болхлой. Цу бехктокхамерча деша уйла еш хиннабац колхозий кулгалхойи специалисташи. Из бахьан долаш хиннад мара ала йиш йолаш дац XIX-ча партсъезда цlерахча колхозе соахка 8 техник пlа дlаводаш шоллагlвар хьатlавоагlаш хувцавалар, хlаьта 9 хувцаваннав уж XX-ча партсъезда цlерахча колхозе а.

Племенни учет лелиец дуккхача колхозашка, хlаьта из лелачча а масса lатта, шинара осеменени яь уж маца дахкаргла, цар дитташ мал ха йоаккхартьа, lатто луча шурий лоархlам бе хоаргдолаш лелабац болх. Станце болхлоша лерттlа тlахьожам ца лоаттабарах дикза дола хlамиц дlаиэде вlаштlехьа хук боахамашка. Масала, арахьа бугlаех деттадена дехка доахан ше осеменени яь хахкача доахана lотlаяздеш хиннад Шеча Эсиара цlерахча колхоза техник-осеменатор волча нов. Саломатина. Шу чакхдоаллаш мара гучадаланвар ез. Ше болх бе йолаеча дена лерттlа колхоций специалисташна бувзам болаш хиннац доахана искусственни осеменени еш йола станца.

Сунженски производственни управленерча колхоций хьайбаш лелаедерашта хьалхашка доккхий декхараш латт укх семилетка яхха lача шера. Итт эзар тонн шура дlаяла еза паччахьалкхена. Лерттlа кхабарал совгlа тоабе беза племенни болх, lаьхар дусача доахана чотах шура йоагlа цlендаь дlададаккхха деза. Цунца цхьана боагllача бесса дlаоттабе беза племенни болх. Цу гlуллакхашта хьалхарча. даькъе вlаштlехьаьккха деза техникий-осеменаторий дешар, дикагlча фух дола lаьсий цахаддаш хьекъестаде деза. тоаеза племенни учет, хьмдараш.

Партийно-паччахьалкхен тlахьожама Сунженски комитета соцам тlа дlаязъаь да уж дерриге кхоачамбоацараш. Из соцам кхоачашбе декхарийла я партийни организацеш, колхозий кулгалхой, хьайбаш лелаедераш.

М. ФЕДОРОВ.

ДАЬХЕН РУЗКЪА ЛОРАДЕШ

КПСС ЦК ноябрьски Пленуме белгалдаьккхар, шерра йоаржаь коммунизм хьалъеча хана. Коммунистически парте лоархlам дlахо а лакхлургба оай паччахьалкхен системе. аьнна. Цудукха партийни организацей декхар да тlахьожама гlуллакха керте етта, из вlашагlйоллаш а цунна лостам техаш а бола ниэ хинна дlаотта.

Из кхета а деш 1963 шера март бетта тха заводе вlашагlтехар партийно-паччахьалкхен тlахьожама гlо дара группа. массехк саг юкъе а волаш. Кlеззига цул тlехьагlа завода установкай коллективашка еххар гlо дара посташ, 51 саг юкъе а волаш. Хlанз цу тайпара посташ вlашагlтехай цехий партийни организацешка а. Ше хьалхинача хана дена группо 20 доаш ь-оастадаьд. Март бетта ремонта яр 21—2 яха установка. Ремонт яьчул тlехьагlа установка боах бе йолаллийтача, стабилизационни колонна лерттlа боах беш яцар. Хlара дийнахь-буси яла йоагlача продукце доккха дакъа хьа ца луш дуьар. Заводо шийн паччахьалкхен план кхоачашъедга халача хьала тlа даьккхар цу гlуллакхо. Вlаши дага а хьаьжна, оаха установке бахийтар гlо дара группа членаш, цар установка йоагlаш йола продукци ца луш хилара бахьан толларгдолаш. Уж хьежачул тlехьагlа дош заседане дувца оттадир, установка начальники Вирхис, механик Малкумьянц, керттерча механика хьалха хиннe заместитель Дегтярев, керттерча инженера заместитель Крючков тlа а бийха. Дош дувцаш гучадьлар, установка кулгалхой ремонтни балхашка цlенхаштта хьежа ца хилар, керттерча механика отдел ремонта во кийчъенна хилар. керттерча инженера службо ремонта тlахьожам во лоаттабар.

Г-49 яхача установке дlа ца оттабеш бисą биъ электромотор. складе дlа а бихьа, ара lоккхесса улл, аьнна хоам бир гlо дара группага. Хlаьххача дика консервацe оттаде кийчо ца ярах электромотораш дlададлара дlаьнара документаци яьцар. Из хоаш хиннад Г-49 яхача установка механика нов. Райбовга, цхьабакъда, электромотораш доаггlача тайпара дlаоттадаь лорадергдолаш гlуллакх даьдац. Группо шийн заседане тlа а бийха, из гlуллакх хьалувцийтар Райбовга, оборудовани дlаоттадь дораяра цо доал ца даьгга дlахайтар. шин кlира халлехьа оборудовани вайоаттlара дlаоттайгаргйолаш декхар тlадиллар цунна.

Заводской районан партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета задане гlо дара группа хьежар заводе ухача вагонаш тlара мукъ lобаккхарех тlаботтарен болх мишта дел. Гучадаьлар мукъ тlаботтарен тlераlобаккхарен балха кхоачамболлаш механизаци ца яр бахьан долаш 1 сахьатан 20 минутан мара сеца латта ца йоагlача метта машинаькъа вагонаш 4—6 сахьата сеца латташ хилар. Из бахьан долаш дlададахача шера цхьан ваарталн 900 сом гlод текар заводо. Товарна участка болхлой хьалхара а хьежа, группо завода дирекцена мегаяр мукъ тlаботтачен тlераlобоаккхачен шиъ автопогрузочни агрегат ихийтар а болх шии сменах бергболаш вlаштlехьбаккхар а. Шийна группо могадаь балхаш деш а хlанз завода дирекци.

Завода складашка планал совгlа запасе цел бейна, реагенташ, материалаш я хьежар группа. 1 май тlаккхоачаш складашка плавал совгlа царех хlама яцар. Цхьабакъда, заводе болх ца беш йола 107000 сом мах бола оборудовани яр. Нов. Самовацца хlанзалца хlама даьдак цу оборудованех пайда эцара.

Парте обкомо корда техника, дикагlа йола технологи юкъейохара, производствана автоматизаци ара даькъе баь соцам кхоачаш мишта бу хьежар гlо дара группа. Хьежа гучадаьннарех йола материалаш парте горкома партийно-паччахьалкхен комитетага дlакхачийтай.

Завода администрацеца цхьана гlо дара группа хьежар болх беш болча технологически установкашка мощностех мишта пайда яц. Хьежа гучадаьннарех йола материалаш «Грознефтехимзавод» яхача объединенета дlачуенай.

Завода администрацецен заькомацеи цхьана гlо дара группа хьежар заводерча штатни дисциплиний гlуллакхага. Цунах йола материалаш Къилбседа Кавказа совнархозе яхьийтай.

Парте областной комитета партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета решене тlа белгалдаьккхар, КПСС Заводской райкома партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета балхацара керттера кхоачамбоацар из производственни дешашка кlезига хьожаш хилар. аешта аьлча производства чура торонаш гучадахара, продукце дикал лаккъяра, цуйга дlабода мах лохбара, къахьегама овсарле лаккъяра, цхьайолча предприятеша паччахьалкхен планаш кхоачаш ца еш хилара дешашка мела хьожаш хилар да, аьнна.

Дукха хе йоацаш хилар йоакха хими дlахо а дегlайовлаяра дешаш дувцаш яь КПСС ЦК декабрьски Пленум. Уж дешаш юкъарчел доацаш тха заводах доагlаш да. Тха заводо лоаттаю химически завода эша бедал. Цудухье, новкъоста Н. С. Хрущева Пленуме аьнача бесса. тха группа хlара члена декхар да шийн из кхо ца беш химически промышленность дегlайовлае парте оттадь lадаьмате йокха программа кхоачашъеча балха юкъе дакъа лоацаш партена гlо дар. Новкъоста Н. С. Хрущева аххача тайпара, Пленума решенеш кхоачашъяра тlехье хlара дена тlахьожам лоаттабар, балха юкъера кхоачамбоацараш гучадахарал совгlа, уж хьахила бахьанаш хьалхехьа гуча а доахаш кхоачамбоацараш ца хилийтар.

Коммунизм хьалъяра гlуллакха тlехь парте бизза гlоначий болаш болх бе уйла тlаьхийта еза группа хlара члена.

В. ЧИРКОВ,

43-б яхача установка начальник.

ЧlОАГlБЕ ТlАХЬОЖАМ

Партен правительствон шийна хьалхашка оттадаь бехктокхамера декхараш толамца кхоачашдеш я Грозненски автогаражни оборудовани кийчъеча завода партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группа. Ше вlашагlъеллача хана дена 9 заседани яьй цо. Социалистически дешлахье лорара, арахеца продукци дикагlа хилийтара, производства низаех а резервех а пайда эцара, къахьегамен производственни дисциплина телха ца яра, иштта кхыдола гlуллакхаш дийцад цу заседанешка.

Цул совгlа, производства участкашкара кхоачамбоацараш гучадаккхад, сихха уж дlададахара новкъостал даьд группо. Масала, лерттlа доал ца дар бахьан долаш соахка фенташи редуктораш а тlехьа электромоторашi телхар. Иштта доллашехьа а заказчикашта дlадахьийта кийчдеш цар уж. Шийна из гlуллакх гуча мадалла а завода администрацега хоам бир партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группо. Чехка тоа а яь дlаяхьийтар из оборудовани.

1963-тlа шу доладеннача хана ГАРО треста управляюще заместитель нов. Губкин, треста керттера бухгалтер нов. Качалов, цу треста кхыча заводий массехк керттера бухгалтер юкъе а волаш комисси ера заводе. Склада заведующи нов. Федосеев бехке а волаш 15 эзар сома товар тоъаш аьнна оттадир цу комиссе. Партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группа тешамза яьлар цу гlуллакха. Из дош шийн заседане дийца а дийца завода администрацена боккъонца из юха таххара предложени елар цо. Дилаш долча товарашна а бухгалтерерча документашка а хьожаш тахкача гучадаьлар 324 сом мара ца эшилга.

Механически участка цхьаболча болхлоша деталеш во кийчлу аьнна слесаре-сборщикашкара хоам хилар партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группега. Тlаккха цу гlуллакха бехке бола механически участкера болхлойи слесаре-сборщикаши тlа а бийха тхоай заседане из дош царца цхьана дийцар оаха. Цу хана деиз хьа брак йолаш хинадаш деталеш.

Дакача шера июль бетта производства низахи резервехи лерттlа пайда эций хьожаш рейдаш йир тха группо. Укхаза гучадаьлар завода ерригача торонех боккъонца пайда ца эцаш хилар. 30 минутага кхаччалца стенокаша болх ца беш моттигаш хулар, къахьегама а производствени а дисциплина телхайора. Уж рейдаш хиннача тlехьагlа дикка тоаделар уж гlуллакхаш, бакъда, цхьаццайолча участкашка къахьегама дисциплина телхаераш хlанз а болаш-м ба.

Керда оборудовани ера заводе. Из оборудовани болх бе дlа а ца оттаеш доал доацаш лоаттаярах телхар. Иштта ара лаьтта оборудовани лечкъаеш моттигаш а хиннай. Масала, 63 тонн хулача пресах, дробильни машинах йоаххя электрооборудованеш хьа а йоахаш дlаккхихьай. Ленински райова партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитетага из гlуллакх дlахайтар тха группо.

Оборудованена во доал дарах, из талхийтарах ахчан гlод текхар хьалха завода хиннача кулгалхоша директора нов. Сорокина, завода керттерча инженера нов. Красильщикова, директора заместителя нов. Штейнберга, керттерча механика нов. Стригина, завхоза нов. Долова.

Кхыча мехкашка дlаухийтача продукце дикалга хьожаш хилар соахка тха группа арахьарча торговле Министерства Бакински инспекцеца цхьана. Гучадаьлар арахьарча торговле министерства заказах хьаю цхьайола горажни оборудовани кхоачамбоацараш долаши эсалех хилар. Тоа ца еш йолча тайпара дlаяхьийта йиш йолаш яцар из. Цу гlуллакх лаьца города партийно-паччахьалкхен комитетага хоам бир оаха. Шийн заседане из дош дийца а дийца бехке бараштa ахчан гlод тохара соцам бир комитето.

Цул тlехьагlа уж кхоачамбоацараш дlададахаре цхьадола гlуллакх-м даьй заводе. Бакъле арахьарча торговле министерства заказаш лерттlа кхоачашдара гlуллакх хlанз а вона хьале-м да. 1964-ча шерах 20 ди даьнна, уж заказаш кхоачашдара ер мадий аьнна даь хlама дац заводе.

Декабрь беттара производственни план кхоачашъензар заводо. Цу бетта арахеца езаш хинна цхьайола продукци хlанз а боккъонца кийчъяь яйнац. Хlаьта январь бетта план кхоачашъяра а хайра хlама даьдац укхаза.

Хlанз укх деношка паччахьалкхенна боккхача лоархlамера гlуллакх деш я завода партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группа. Производства балха эшачул совгlа дола lаьржа а сийрда а метала гучадаккхара СССР Министрий Совета постановлени кхоачашъеш да тхо. Технологаш, конструктораш, экономисташ, бухгалтераш, комсомола прожектора членаш юкъе болаш йола группа вlашагlъеллай оаха цу гlуллакха. Укх шийхаь дийнахьа баьча балха хьахьеккхад заводе шийна эшачул совгlа дукха метала хилар. Масала, тайп-тайпарча маркаех дола болат 90 тонн, трубаш 17 тонн, — 1800 метр дlоахал долаш электросварильни а трубаш пайда хьа ца а эцаш ола заводе.

М. ДОРОХОВ,

ГАРО завода партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала группа председатель.

«СЕРДАЛО»

3-гlа оагl. 23 январь, 1964 шу.

ДАИМ ДИИНЕИ СИЙЛАХЬ-ВОККХЕИ

ПРАГА, 21 январь. (ТАСС). Социалистически Чехословаке коммунисташец берригача къахьегамхошец сийлехьа дагалоаттаду дунен халкъашта юкъерча пролетариата баьчче В. И. Ленин.

Дукха нах хул укх деношка Прагерча В. И. Ленина музее. Укхаза ух Чехословацки столице бахаш нах, Пльзенерен Брнорен болхлой, Словакера ахархой. Уж цIаьхха а кхе цIаьхха а хьеж В. И. Ленина сийлахь-доккха вахара гIулакхаши хьакхьокхаш йолча экспонаташка.

Музее хIара денна торжественни церемонеш хул пражски школьникаш пионерски организаце дIачуйийбеш. В. И. Ленина портрета хьалхашка членски билеташи ленински музеера памятни дипломаши хьайiю пионерашта.

Къахьегамхой сийлахь - воахаха баьчча веннача дийнахьа дена 40 шу дизарца дуазаденна Пражски музеи вIашгIехьдаьккхад Ленинах йола документальни кинофильмаш хьувзхьага.

Чехословаке чIоагIа лоркIаш да В. И. Ленина гениальни балхаш. Халкъах болча дукхахча нахага кхоач уж. Халкъа Iаьдал этта хана даьз еррига кепа теха араьнийха В. И. Ленина произведенеи тираж 8 миллион экземплярал совгIа я. Чешски меттала мехка кепа теха араьннай В. И. Ленина сочиненеи гуллама 38 том, ужжал араьнийй словацки меттала а.

ВОШАЛИ БАРТ ЦХЬОАГIОИ

ГАВАНА. Куба Республика Революционни правительствана керте латта Фидель Кастро Советски Союзе хилар дерригача гавански кепа йоазоно керттера уйла тIа. йохийташ да. КIиранди[...]хьа араьньнача газеташа болча бесса кепа тох Фидель Кастро Советски Союза кулгалхошца вIашагIеттавелярах, цеза кубински хьаша вар советски прессо ядаьчох бола бизза хоам.

Калинине хинача митинге вовзийтешша Фидель Кастроси Н. С. Хрущевен даьча къамаьлашта редакциони статья хетаяьй «Мундо» яхача газето. Газето къахьтта белгалйоах советски халкъа оагIоагахьара Кубайна вошали барт - цхьоагIо дукхагахьа хьехьекха хиларах дувцаш йола Кубай премьер-министра къамаьлацара моттийташ.

Калинине Н. С. Хрущева даь къамаьл, белгалду «Мундо» — из машара беш бола керда тIаьхехам ба. Советски Союза махкарца бевам хилар цIаьхха а хьакхьокхиле да.

(ТАСС).

Саад-аль-Ази яха дош дика доваш да ерригача Африке. Советски Союза новкъосталца ВIашагIкхийттача Iарбий Республике хьалхеча лекхарча Асуански сунтах доаккха цIи я из. Континента тIара хьалха бокххагIа бола гидротехнически гIирс хурба цунах.

Цу сунта лаккал 111 метр я. Цу сунтаца хьабаьча Iамо бийш хулийтаргья Нил яха хий карадерзаде. 30 процент сондареда ВIашагIкхийттача Iарбий Республикера хий декха лаьтташ. Цо бийш хулийтаргья сомагIа дукха ззараш тоннаш боамбуялат, кхыйола юртбоахама культураш яха. Цига хьалхьерйолча гидроэлектростанце ниц ши миллион киловаттал тIехбарьба.

Туннелаш доакача, гидроэлектростанця хьалхеча, бетон буллача шоайла чIоагIа барт а болаш къахьегаш ба 20 эзар совгIа Iарбийн советски болхлой, техникаш, инженераш.

1964-гIа шу юкъедодача хана йистедарьда хьалхарча аргIанара балхаш.

Сурта тIа: хьалхьеш латта гидростанця.

В. Будана сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол декъара

«США ИМПЕРИАЛИСТИЙ ЮХЬ ХЬАГУЧАЯЬККХАЙ ПАНАМСКИ ХАЛКЪО»

САН-ХОСЕ. Канала зоне бизза Панама суверенитет отталта — ишта да панамски халкъо дIадехар, яхаш язду кIира пиъзаза арадувлача «Либертад» яхача коста-рикачески газета редакциони статья тIа.

Империализм эггара гоамагIа йолча Латински Америка мехкех цхьа мохк ба Панама, яхаш белгалдоах статья тIа. Панамски халкъ тIаттаро дерриге дуне хьоадаьд. Цо чIоагIа йоханьй империалисташа шоай гIулакхаш къайлакхухьаш йола межамерикански система.

ЧIоагIа кхотаденнеи хоалмболлаша къовсам лоаттабера новкъа даьннача панамски халкъо США правительства юхь хьагуча а яьккха хьахьекхад демократе хьакъехьа хабареш а дувцаш Iалаьмате къиза низIоткъам лоаттабеш хилар, белгалдоах статья тIа тIеххьара а.

ГАВАНА. «Панама къовсам лоаттабеча халкъацара дунен халкъашта юкъера барт-цхьоагIо чIоагIъе!» — цу тайпара кертайоазув а долаш, редакционик статья кепа теха араьккхай «Нотисиас де ой» яхача кубински газето.

Латински Америка а дерригача дунен а вошал долча халкъаша даггара хьаьд я лоеташ, Панама турпала халкъо дIадех, белгалдоах газето, доллараша герзаш юкъе а даьха Вашингтоно цийха хьахьоарчадаьча 1903-ча шерарча договорага юхахьожилга, из хувцилга. Шоай къаман мохк шоешта юха бехаш, гIелал ихьилгеи расови дискриминаци дIайоаккхилга, мехках дунен тIема хьежорг кургдоацаш, алхха машарерча гIулакхашта мара каналах пайда ца эцилга, канала национализаци елга дIадехаш панамаша дIаехараш шийса бокъонаш я, яхаш белгалдоах «Нотисиас де ой» яхача газето.

ЛИМА. Панамски халкъа дуьхьала цар леладу зуламаш бахьанце къилбаседаамерикански империалисташа чIоагIа эхь кхайкадеш йола заявлени кепа теха араьккхай Перу студентий федераце.

Шоай дог-уйла Панама студенташкахьеи халкъашкахьеи хилар кхайкаду перуански студенташа. Цар уж тIехьех юха ца а социйташ американски бIу Панамера арабакхийтара тIехьа, Панамски каналана национализаци яра тIехьа. мохк бизза паргIата баккхара тIехьа лоаттабу къовсам дIахо бахьара.

(ТАСС).

Соцаде кхы мехкаш Кипра гIулакхашта юкъе гIертилга

НИКОЗИЯ. 20 январь. ТАСС-а корреспондента Н. Семеновен «Правда» корреспондента Н. Брагинен хоам бу: Кипра гIулакх дувца Лондоне вIашагIкхийттача конференцеи хIама хургдоацилга гуш йолча Макариоса правительства ООН-аге дехьийта кхайкарал кийчду, яхаш хоам бу тахан дерригача никозийски газеташа. Селхан бIарччача дийнакъа республика министрий совета членашка совещани йир республика президента архиепископа Макариоса Лондонерча конференце гIулакх кхы дIахо ца долаш дисарца дуазаденна. Цо тIайийцар Кипре баьхка ООН-а генеральни секретара викал Беннет а. хIаьта иштта дунен халкъашта юкъерча конституционни бокъонашта цIи хеза специалист йола Афински университета профессор Тенекидис а. царие дIадоввийтар цо Кипрера гIулакхаш.

Тахан хинача пресс-конференце Тенекидиса аьлар, «тешамехи» союзехи дола договораш дIадахара хьакъехьа республика правительства дIадехараш ООН-а Уставаге массане а къоабалъь тIайийнача дунен халкъашта юкъерча бокъоний бол-ремашкаи хьежжа да. «Уж договораш, — аьлар Тенекидиса, — исторечухь хуьца дала йиш йоацаш дац. Дунен халкъашта юкъерча [...] дерриге боарамаш чIоагIа техкаду цар. Кхыча мехкий паччахьалкхенаш Кипра чурча гIулакхашта юкъегIертар а законаш йоацаш правительствана духьала йолеи группировкаш цар хьаллоаттаяр а — кипрски халкъа духьалара доккха зулам а республика суверенни бокъонаш йохегIертар а да».

«Тешамехи» союзецa дола, кипрски халкъо тIаьцаш доаца договораш дIахо хилар, — аьлар селхан Кипра Республика президента архиепископа Макариоса «Правда» корреспондентаца ше къамаьл деш,— гIайренна чухьа доваш гIеттадара бола керттера хьаст хиний ца Iеш, шеко йоацаш тха районерча машара бола бокхха кхерам а ба. Цу духьа са правительства лоархI, яхаргахье санна Лондонера конференци кхы пайда ца душ кхе. уж договораш дIадахара хьакъехьара дош ООН-а Кхерамзлен Совет хьажийта оттадайза дардоаваш».

«Керттерлар да, — аьлар Макариоса юххера а,— Кипра чурча гIулакхашта кхы мехкаш юкъе гIертар дутилга. Тхой мохк бIарчча а йиза шийй лоIамера паччахьалкхе а йолаш бIаргагор да тхона лаьар».

ГАЙДАР — ПИСАТЕЛЬ, САЛТЕ

Цкъа 1924 шера гурахьа Москве Неглинни уницагIарча издательстве хьачуваьлар тенна, шера белажаш йола, дукха лелабах бос байна красноармейски шинель тIаюхаш вола саг. Редактората йист хилар из: повесть кепа тоха вIаштIехьхаргдарий шун? Ер... йоккхо хIама язьяьр аз. — Редактор дух тIа вала хьежар: Сенах лаьца язьяьй из хьа хьама? — Граждански тIемах, — лоаца а цIенхаштта а жоп делар чувенача. хIаьта редактора ше цецвоалаш белгалдаьлар ше волча венар геттара берашха саг хилар. — «ЗIаммига кIаьнк ма вий ер-м! Ва-те, дукхачарех, хулаш боагIарех цаI», — аьнна уйла а яь, кулг тессар редактора: Хьашт яц! Граждански тIемах язьяь хIамаш сов дукха я тхога. Кхы тайпа темаш я тхона эшараш.

ЗIамигасаг йист а ца хулаш. кхы юхадухьал а ца лувш хьа а аийраз, наIаргахьа воладелар. Хетаргахьа, селла дьсала, дIааьначох темаш, шийна мегаш доаца жоп а по кхы дукьале йоацаш дIатIаьцарах хургдар из: ше волча вена зIамигасаг дIаводачара юха, сопавир редактора. Повеста рукопись шийца яр авторга, цхьабакъда, ешалургйолаш хилар: каьхата чIегалташ тIа къоаламца язьяь яр из...

ВIашта массехк сахьата, шиъ а ваьнна, ладугIаш вагIар дуккха бIаргадайна вола редактор автора дагахьа, цIаккха шикI ца эккхаш йийшача повестага. Белгала ираз долаш ди дар из: редакце чуенай сийрда, боарам болаш чIоагIен кераси талант. — Автора тайпан цIи ха безам хилар редактора. — Хьона эззар... Голиков, е, хьашт дале... Гайдар, — жоп делар воккхо.

— Из миштай — хьа [...] ним я из?

— ХIанз а кхы аз соцадаь хIама дац. Цу тайпара псевдоним хила а мегаргья — Гайдар! Во я из? — Фу яхилга да из Гайдар? Тамашийна псевдоним я, из тайпа сона цIаккха а хезаяц! — Хьона хаза йиш а яцар. Цхьабакъда, монгольски меттала да цу тайпара дош. Гайдар — из бIуна хьалхе лела говра баьрий.

«Лепалба из!» — из цIи йолаш а башха-дикача советски писатела Аркадий Петровича Гайдара произведенеех цаI. Массаза а лепалба пхи са бола цIе сехкъа, цуя вIакарашта кIал гуллулба турпалаш, анийсхо бахьан долаш къовсам лоаттабераш, цуя сердаловон йIовхалон бIоахболба миллионаш бола лаьттан тIара миска нах, массанена бIаргагуйла дена. ча коммунизма сеакъан сердало, — ишта да писатела творчество кIоарга маIан. Октябрьски революце сердали йIовхалон йоаржаю пропагандист, [...] хьалъар духьа бIубенна къовсам доаттабер, педагог-хьехархо, — ишта хиина хиларца дага а [...] гIа, вовза а вова вайна Гайдар.

«Цун мохк тIом беш болче хана, — язду цунах С. Маршака, — салте вар из: маьршача вахара деношка берашта книжкаш язьдаь во. Эттара хьалхагIа цунах бIарг ма кхийттанге ховргдар тIемахо, красноармеец — цхьан хана элтара кийна тIа гIолла цIе лента хьерчадаьрех цаI из волга. Миччахьа а шоах из кхийтача, даим хеталора шоаца, ховнаIарел арахьа цунга хьежаш, цхьан метте лоатта ца луш Iодеттаю когаш а долаш, тIатуллаш чувр а йолаш говр латт, аьнна».

Аркадий Гайдара хиина баьха нах — уж шоай тайпара нах ба. Уж ба шоай ханага хьежжа бовзаш майра, денал дола, кхетам чу баьхка нах, ханага хьежжа доацаш турпалера да цар гIулакхаш. Цар биографи доккха хIама дац аьнна хеташ яле а, шийзамахьа хиина хIама да: из я Советски Iаьдал даьккхача вай дайн бокхагIа болча веждрийн биографи.

Шийй 16 шу даьннача хана полкана команда еш хиннав Аркадий Петрович Голиков, цо тIом бу Киева, Новосибирска юкхе, форпостерча лоамашка, Кавказе, Алперад декьа. Эскар, халдавза еш йола похолаш, моастагIашца лоаттабу къовсам — Гайдара кхоь цун сих лета гIулакх дар. Цхьабакъда, каст-каста контузеш хиларо, хала човнаш хиларо хала инвалид вир Гайдарах. Шийй 20 шу даьннача хана отставке вохийт из. Цхьабакъда, советски халкъо немецко - фашистски захватчикашта духьала сийлахь-боккха тIом болабаьча хана, Гайдар хьалхарча деношка фронте а гIойх. 1941 шера турпала санна ла.

А. Гайдара творчество — цун граждански биографи цхьа-метгIа дIахо яхар мо хIама да. Цу хана санна шийй партеи советски халкъеи тешаме воI волаш вус из литературе а, дукха езача Даьхенна хетаю по шийй талант, хIалу по шийй дIайха дог.

Фу уйла йолаш, малагIа гIулакхаш леладеш хила веза болча къоаца вола советски саг, мишта хила веза турпал — уж хаттараш да шоай вахара никъ белгалбеча хана берашта кагийча нахана массаза а дагалаттараш. Iалалмате дика бера дог доваш хиина Аркадий Гайдар кхетамчеи уйла тIаххийтан дагаувлар шийй йоазош дешача кагирхошка.

— Турпал фу даь хургвархьоI, Яшка? — яхаш хетт Гайдара повеста тIарча кIаьнка.

— Панфила яьхад, цу гIулакха къахетам болаш кIайбараш лехна бева. цIаккха а царна тIехьашка ца а воалаш.

Бакъда из, шийй Даьхен моастагIчоа еттар тIем тIа из лорвер— турпалах доаллаш хила хьахь дола гIулакх да? Ишта хила беза кагирхой. Шийй доввози дешаш бола кагирхой писатела тешабу турпалаш хургбола нах хоржаш ца хиларах. Турпал хила йиш я моллагIча а Даьхенна партенеи Советски Iаьдала гIулакха мутIахьа волча сагах. «ГIьвара мехкаш» яхача повеста тIа турпала гIулакхаш карагIдувлар кочетар вола кIаьнк ва: бокъонца вола турпал вар тIахьежача турпалах цхьаькха белгало йоацаш вола саг: «Из вар дегIа лакхе воаца, къоарзолгаш яьнна юхьмараш йола, кегий, хобаденна бIаргаш доле, Iаьржача кIадах яь кочи чIегилг йолча кIадах яь фуражка лелаеш вола саг», хIаьта из дувцаш волча машиниста лаьдугIаш дагIача берашта массаза а разъездерча красни уголоке, плакаташ тIа бIаргагуш хиина турпалаш «тенна, кура, бе йоахкаш цIе байракхаш. е лепаш долаш товраш а долаш бола нах» ма бий.

Турпаленах ше дувцаш, Гайдара тешшаме хьахьокх, берий ираз, Советски Iаьдал вай дайн воинойи цIийцех сицех, дIаьта дукхача хьоале тахан ер мутIараш дешараш санна болча кIаьнийи йинигайи цIеца а сица а лаьккха хилар.

Революце къонача тIехьенах дувц «Школа» яхача повеста тIа, берий Советски Iаьдал доакхаш лийтача бокхагIбарий тешамерча гIоний турпаленах дувц «ТIема къайле» яхача повесто. Белгалдоалаш а хог тохадолийташ а долча мальчиша Кибальчиша деналерча гIулакхий хьакъехьарча, болхлой классеи къахьегача ахархойи гIулакха цун мутIахье хилера хьакъехьарча дувцаро хьахьокх Гайдара творчества керттерча кхеех цаI: эттара лоархIамегIара «тIема къайле» хестае а моастагIчун бIаргах дорае а езаш йола вай эшарг ца хилара къайле — из вай бераш, вай кагирхой ба. Къонача тIехьенна идейно-политически кхетам балар, марксизмана - ленинизмана, Советски Iаьдала, партена мутIахьа хургйолча уйлаца из хьалкхеяр — цунах боал мехка [...], хьинар цун сийрдача кхоанецах бола темаш.

«Барабанщика кхел» яхача повеста тIа дIахо дегIайоалаю фийленах йола тема. Цу повесто берашна хоам бу: «Диц ма делаш вай мехка гоннахьа моастагIий хилар. Фийле йолаш хила, дорае шоай Советски Даьхе!»

Берашта хьехам тел Гайдара, массазарча гIулакхашка а турпалал гойташ хила яхаш, цо хьех тIем тIа санна пайданеи эшаш маьршача къахьегаме а хила яхаш. «Тимури цун команден» яхача башха-дикача повеста тIа, литературанен вахара шийнен юкъерча доазонал гаьнна араьннача произведене мехка хьакхеллар тимуровций бIарчча пионерски болам, — цу башха-дикача повеста тIа Гайдара хьахьокх, Даьхен духьа тIем тIа карагIувлача деналера гIулакхийи турпалени хьакъехьара берий уйлаш машарерча вахаре денна хьегача къин иаькъа тIа миштта доства. Тимурен цун доттагIашеи беча балхах денналерча гIулакха лоархIам миштта хул.

Писатели педагоги хиннача Гайдара кхетадора берашта дух. хьалара, дIайха, тешавеш дола, денал уразттадеш, къонахчал чулоссадеш дола дош эшилга. ХIаьта юххерча деношка Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема фронте вахача Гайдара цIаккха диццацар шийй йоазош деша бераш. Писатела фронте ше воллашехьа а берашца къамаьл дора, эттара эьттув болашагIа йола жанр лержар — очерк. Цо тIемах дийца ца Iеш, денал телар берашта, шийй йоазошка гIолла къамаьл дора фронта гонахьа, кIоаргтача тыле, фронт латтача дахача берашца, «Ехк» яхача очерка тIа художника дийцар, ше ехк, патроний екк кхуваш воагIача Яковга дIа мишта елар. хIана аьлча из тайпаз советски зIамигачасага тха баха безача оагIорахьа гIоргхиларах.

ТIом болча шерашка ше мел язьяьча очеркашка Аркадий Гайдара дувц советски халкъеи кагирхойи майралах. Советий зама кхеньча цар башха-дикача уйла[...].

«Тешаме хаха, дукха къахьега. Советски мохк овлаш дола ер доккха ирз дола лаьтта «IоагIа дезаш лорадеш хила деза» яхаш цахалдеш дувц Аркадий Гайдара шийй произведенешка: Даьхенна боарам боацаш мутIахьа а из дукха езаш а хиларо хьакхеллай цун творчество, цун безам хилийтаб революци яьккхача шоай дай хила хьакъдолча тайпара къона тIехье хьалкхее.

Вахари творчествои кIоаргга партел доаллаш хиларо, цун произведенеш идейно, художественни шил бокхха болаш хиларо Аркадий Петрович Голиковах [...] вир Гайдар — «бIуна хьалха лела говра баьрий».

В. ЧЕБОТАРЕВА.
Филологически Iилмай кандидат.

ТЕХНОЛОГАША ЛЕРХI

КПСС ЦК февральски Пленума сийлеица масса бахаре векте а этта хьинаре къахьегаш ба Грозненски мехкдаьтта чакхдоакхача завода технологаш. Январе бетта план 2 дихалха кхоачашьяра шерра социалистически яхь воарсаьнча завода установкашта юкъе хьалхе лелаш хьадоагIа ноя. Абасалиева кулгалдеча № 2 йолча коммунистически къахьегама установке коллективе. Январе бетта мехкдаьтта чакхдоакхаро план тахачарча денза 104 процент совгIа кхоачашьеш хьабоагIа цу коллективе членаш. Цул совгIа, сийрда продукташ арахецара 20 денна план а 104 процент кхоачашдеш вIашагIтIеххдаьннад цар.

Цу деношка электромонтер, пархий, кхыйола реагенташ кхоарца бIаьш солаш кхоаьод установка болхлоиа. ТIеххоачашъяьй январе бетта рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьара план а.

Къаьстта дика къахьегаш ба установкера операторааш нр. Жаворонкин, Бутов, операторий гIоннаш Недобов, Андрушкевич, кхыбараш. Смена хьадамеш 110—115 процент кхоачашдеш цар.

М. БОТОВ.

Керттарча Кавказски дукъа къилбаседехьаккхийчу оагIорахьа а цун босешка а улл шийй хозалла дийлича башха-дикка моттиг — Тебердински заповедник. Хьунаш тIаьхьенача босаша, ломаш дахьгIенаша, кхташ Iамаша бIаргна да дайна тайна хоза Iалама сурт оттаду. ШIаьхий фауна а заповедника — укхаза да хьахаш, сарч, акха хьакхарч, косуля, чарч...

Заповедникие беш бокхха Iалматохнама болх ба: мехкал хург доацаш хьайомабаьб къоарах сай а белка а, толаме чаккхйоахаш я женьшень яхача баьца оала ккебарна опыташ, тоххамаш деш я тайп-тайпара юртбоахама культураш, и. кх. дI. Укхаза я заповедникие мел дараш хIане дац вьина доле хьайбаш оалназараш чудола шоай музей а.

Из моттиг сов хоза хилараз ззараш туристаш хул Теберде.

Сурта тIа: Iан заманахьа тIаьда гIум чуйолча яьшкашка лоаттадеш долча фуга хьожаш йоалл лаборантка В. И. Конарева. Фу зIмрг тоха доладелча ара дIадув.

В. Турбина сурт.
ТАСС фотохроника.

КХО ДИ ХЬАЛХА

КПСС ЦК февральски Пленума сийленца махка - бахара шоай хьинар соцдоацаш къахьегаш ба Грозненски депо болхлой.

Укх деношка шийй аргIаш ремонт а дIаоттабир № 2820 йоза паровоз. Транспортировкана цхьана паронерогреватель дIа а яьккха, хувца езаш яр. Цулуньа дукха ремонте латта безаш бар паровоз, дIабаьва безаш дукха муьз бар.

Из лоархIамерa гIулакх дика кхета а даь, хачал хьалха ремонт из паровоз арабаккхара бертига шоай ниэ тIабахийта болх бир коммунистически къахьегама сийлен цIи дехачa депо ремонтникаша.

Цу даькъа хьинаре къахьийгар слесараша П. Черкасова, Т. Базаева, Д. Бароненко, А. Мизаева. Кходи-бийса хьалха ремонт из арабаькхар цар из паровоз.

Хинал хьалха цар из паровоз арабаккхарах кхинна тIа дIа а язден барьда хьиар карах.

Г. АНОХОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

РАДИО: 6.30 — «Даха ма доаггIара хахьа гIоргла вай КПСС ЦК Пленума» яха юрта бокхама болхлошта оттаю передача (гIалгIай меттала); 6.45 — ашараш; 6.50 — хоамаш передачай программех; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIа гIолла; 8.30 — дагестански ашарий концерт; 8.45 — пионерашта школьникашта передача (эрсий меттала); 16.00 — радиои телевизиони передачай программа; 16.05 — «ТIеххоачаоазий дунеи тIа из сеньеть» яха передача; 16.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.45 — «Шенхашта кхоачашде массана а дийна хургбола зеновнаш» — яха беседа (гIалгIай меттала); 17.00 — «Яхь дIайоалаьраш болча» — яха очерк (эрсий меттала); 17.15 — «Къонал» яха передача (эрсий меттала); 17.20 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «Редакце письмо яхьача» яха передача (нохчий меттала); 18.20 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.40 — «АшаргIа ашаргаш» яха концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ: махачкалински телевидена студе передачаш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цеча фронтовиков улица, 16. Телефонаш: редактора заместителя — 2-07-01; бахктохама секретара — 2-45-40; партейни вахарей, промышленности, юртбоахама, письмой отделий — 2-26-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 16. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-40; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем—2-26-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

[illegible] Заказ № [illegible]

«Малхбузен цхьоагIон» кулисашта тIехьашка

Керда, 1964 шу дIадолалуча юкъе, «атлантически» оалаш йолча «сообществе» тучаьлар «сийлахь-боккхача виъмена» — США-ла, Францена, Малхбузен Германена, Англена — юкъера бокъонца йола низаш дIа-юха нийсдеш хилара белгалонаш. Цу процессо, шеко йоацаш, гучаьлар «малхбузен цхьоагIонах» мел чIоагIа дув бу а къайлейоккха лургйоаца империалистически мехкашта юкъера вIашдухьаленаш. Цу белгалбаьча кхаь мехка кулгалду паччахьаш хувцалуча хана нийсделар уж хувцамаш а. Iндалашта керте айттача «кердача нахах» — США президентах Джонсонах, Малхбузен Германе канцлерах Эрхардах, Англе премьер-министрах Дуглас-Хьюмах доаккха гIулакхаш, бакъдар аьлча, цу даькъе хьадда лоархIам болаш хинадеца а. Ларде ида политически деятеляшта бухьа тIехьашка латтача монополистически группировкай хьалтий вIашдухьаленаш.

Эттара дукхагIа шийй политически хьинар хьахьекхар канцлера Эрхарда. Декабрь бутт чакхболаш техасски ранчо президента Джонсонаца переговораш еш гу вийна из. Январь бутт юкъе бахеча хана Лондоне кхаьчар из. Январь бутт чакхболаш переговораш е лаьрхIад Итале правительстваца, феврале — президентаца де Голлаца. «Юкъарча доттагIчун гIулакх да Малхбузен германски канцлера шийна тIайийцар: хIара шийна къамаьл денош «даг чура доттагIал долаш мутIахьеи» хиларах бос дув а хIарашийна лаьрхIа че белла, кхера а ба. Ханашка лилача ВIашагIкхийттача Штаташка канцлера хьалхагIа къош болча хаьнна нах беча хана дагадохийта деагIа, веннача президента Кеннедеи отставке вахача канцлера Аденауэрай юкъера гIулакхаш къаьстта укх тIеххьарча хана чIоагIа къоваладенна хилар. ХIанз берригача обозревателашта хетар цаI да Вашингтонеи Боннеи юкъера гIулакхаш шеко йоацаш гергадахка хилар. «ВIашагIкхийттача Штатий правительство, — яздора «Нью-Йорк таймсо», — дукхха а дукхагIа деташта малхбузенгермански правительствица хIана айхха барта яхай, кхыметтех Англи а юкъейоагIаш болча керттерча американски союзни, цех моллагIча кхычунцарчул», малхбузенгермански кепа йоазоно кхы а гучаьха дувцар, белгала аьлча, ВIашагIкхийттача Штаташа лелахеча гIулакхашта Англе моттиг даьпай Малхбузен Германе, яхаш. «Ноцер цаI йола американски партнер лоархI Бонно шийх, — доккхал деш яздора «Рейнише пост» яхача газето. «Монд» яхача французски газето из гIулакх бер а доахаш яздора, «атлантически классера дикагIа йола ученик хинаа юха а федеративни республиках», яхаш.

МалагIча харда тIа хиинад уж делаьдар? Тешар малагIа а варех?

Бонника хет Малхбузен Германе тахча санна. Цу уйлашна лерде уал «кхъаьча Германе даим статус-кво лоаттара» шоаш духьала а я (из белгалдеьккхад Германски Демократически Республика бакъаьхь дIагIазца США-с ца тигар а лаьрхIа). Малхбоаленеи Малхбузенеи юкъера гIулакхаш тоадара йола еррига тоговаш «дIахо духхьал» цу харда тIа Iенаеш а хургья, аьнна бух соцаш оттаьньча коммюнике тIа США-с денна дош. Коммюнике тIа цу тайпарадоктаду духкхача оагIорахьара адер, из милаш. Хаеш налдара, царга гIоллаа ядерни герза тIаккхача гIерташ а Бонн.

Вашингтоно Бонника из яар лоархIа мегаргйолаш йий коммюнике тIара положенеш? Тамаш а яц. Эттара хьалха переговорий хьакъехьарча коммюнике тIа цхьаккха хIама дац США-с хьалхагIа дувцанза дарех. Дукхача оагIорахьара ядерни низаш вIашагIтохилга американски план а, ГДР-цара ВIашагIкхийттача Штатий гIулакхаш а цу тайпара дола даш да. ЧIоагIа белгалйоалаш а, Малхбоаленеи Малхбузенеи юкъера гIулакхаш а кхы мел йола «лакха политика» а техасски ранчо хиначa переговорашна керттера уйла тIайохийташ вIалла а хиннадац яхача доккхагIа долча американски газетий уйла. Бух соцаш оттаьньча коммюникех йолча шийй комментарешка «Нью-Йорк таймсо» чIоагIагIа аьлар. Цу газета хетачох, «НАТО-на юкъе а хургйолаш вIашагIтеха Германе, Малхбоаленеи Малхбузенеи юкъера гIулакхаш тоадара хьакъехьа переговораш яра хилалза дардоаш хьал а лоархIаш, хьакра вовкъостал деррига аьнна тIайийда коммюнике тIара лехкар. — цо маирра риторика я».

«Нью-Йорк джорнел-американ» яхача газето укх тайпара яздора президента Джонсона Эрхардага дIайийна позици: «Тхо-шугахьа да. ГIулакх дац Аденауэра хийттача тайпара, Германе лорара дола шоай декхар ВIашагIкхийттача Штаташа массахана юха кердадоахилга дIадеха. КIордадаьд из хIанз. Цхьабакъда, къаьнарча нечеца чьагIарал совгIа, сона фуннагIа еша а цхьа тIаьма ала декхарийн да во, оаха а даккхарих сега фуннагIа кхечча а цхьа хIама кхоачаш хилар хьериаласки халкъага дIакъокха са йиш хургйолаш».

Из ефунагIа дола хIанза, яхар, бокъонца гучаьдаьнача тайпара, фу хиннад аьлча, из хиннад, бIаьстен юкъе США-ен «Юкъарча рынка» мехкаштен юкъе таможени тарифаш лохъяра хьакъехьа переговораш еча хана ВIашагIкхийтта Штаташ хьал а лоацаргья, яхаа тайна политика а лелаергья аьнна Малхбузен Германе дехкар тIаьцар. Из дIадахкача шера декабре аьла брюссельски соглашенешта тохаш йола хIама, из эттара хьалхарча аргIаша Франсе хьаштанта тохаш йола хIама шера, кхыча тайпара ларгIа йиш йолаш дац. Бокъонца бола тешнабох санна лаьрхIар Париже Эрхарда лелалар. Бакъдар аьлча, малхбузенгермански «маькара» кийкар таможенеа тарифий хьакъехьа переговораш йолча хана шийй декхара кхувлаза тарлу, цхьабакъда, цу тайпара дикхар Эрхарда тIайийна хиларах шеко яц цхьалсе а.

Вашингтонеи Бонни вIашн гаргаяаро, кхы санна йоааш, цхьа-даме, Бонннеи Парижаи юкъера гIулакхаш талхадир, шозагIа-даке, Англенеи ВIашагIкхийттача Штаташтен юкъера гIулакхаш дикка шеко а дир. 9 январе бундестаге ше къамаьл деш де йиш йоацар де гIертар Эрхард. Вашингтонаца гаргавахаро Парижерча цун буазаншта ше дерг ба хилараши де Голлаи Аденауэрай юкъе аь франко-малхбузенгермански соглашенеш кувла из луш ясаш хиларахи де Голль тешасе. «Аз укхаза цIаьхха а тешал ду французски халкъьарча доттагIаш нийсара», — пафосически къамаьл дир Эрхарда. Ясахча ера ухача тайпара оаш яр из. Нийсхоша хеш бокъараш шеко болаш фаш «франко-германски доттагIал» чIоагIа хилара гIулакха. Цу хьакъехьа геттара гучахьа дувц американски кепа йоазоно. «Президентана де Голлана айхха оагIув бузалгия президентана Джонсона айхха оагIув бузалгия юкъера юхь харжа оача санна лер Эрхард кхаьчачув тIехьагIа, — язду «Нью-Йорк геральд трибьюн», — г-на Эрхарда Вашингтон хоржар, цу тIа а гучадоал аьрхIа а хоржаш».

Париже, бакъдар аьлча, шийй тIехьаьхара дош даьладац Бонна «тайначa балха» хьатIахьа. Цхьабакъда, ше раьза воацилга Бонна дIа-и хайтар де Голла: из промисс болийр массенк бутт хьалхагIа французски къайлагIарча служба Малхбузен Германе территоре тIера лочкхаьвоалаваьча (Боннана хетачох, ваккхах доацаш) оасамний тхьаьзадана Аргуна. ФРГ вота тервал ца еш болтар де Голла. Малхбузенгермански кепа йоазоно яздора, Аргун процессо ФРГ лекхе а бакъаб, вгIаз а багаб», хIаьта «хIама ихьаше а юхахьаш Бонн—Парим яха сон». Цхьабакъда, геттара дика бIаргагуш да, шийхьа санна из сон кагаешчаллe, из кагьалапо бакъаш моллагIча даьхьара нара доаца «Аргу дохе» а доваш, дуккха а вIошкагIа дола, эттара хьал. чарча аргIаша, Францеи ФРГ-ен юкъера барт вIашагIа ца кхета ишновлачаш доацаш ха.

Джонсонаца Эрхарда переговораш хиннарча тIехьагIа Парижеа Вашингтоне юкъера гIулакхаш дIахо а талха доададелех аьлча, цу хьакъехьа ефрамо яздора «Комба» яхача французски газето. «Кеннеде, вера тха гIулакхаш, — яздора цо,— товраш а даьха, кхыметтел нийсагIа аьнча раздрениа, шеко йоацаш, тайначе балхах, вIашдухьалеттар могр дар, хьабакъда, моттийта лелалеш мадел а долаш. Джонсонашра тха гIулакхаш товраш а даьха лата деверрдаьча дIаккачар кхорашболаш да».

Франсе шийй йоацача бокъонах лоархI, атлантически даькъарча партнераш совершеннa нийса гIоабаьккха латтача цун «дихаенгIача Европа» доацаш бокхе гIертаи ВIашагIкхийтта Штатаи хилар.

Англени США-ен юкъера гIулакхаш ешденнаад, белгала аьлча, английски автобусий йоккха парти Кубайга йоахарех. Американски кепа йоазоно, «ПаргIатон гIайренна» гонахьа США-с оттань «блокада бохлар» а лоархIаш, сихха мах бир цу коммерчески гIулакха. Вашингтонеи Лондонеи юкъе бокъонца вIашдухьаленаш я социалистически мехкашца торговли лелара декхарта а. Цу мехкашта дукхха ха а йолаш кредиташ тенар Англе шийна гIойле болаш лоархIача хана, Вашингтонеи Бонни масса оагIорахьара духьаллаш а цу гIулакха.

Цу тайпара я «малхбузен цхьоагIон» кулисашта тIехьашка хуьлаш. из йоахха вIашдухьаленаш, цу тайпара за керда шу доладенача юкъе кхьамадала ишаен хувцаш малхбузен лидера чулия дIа-яха шийсдар.

С. ИВАНОВ.